

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eestimaa Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 9

September 1930. a.

VI aastakäik

Tellimise hind postiga:	Ilmub kord kuus.	Kuulutuste hinnad:
aastas . . . 120 senti	Talitus ja toim.: Tallinn, V. Pärnu 31—5.	1 lhk. kr. 20.—
6 kuu peale. 60 „	Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutused.	1/2 „ „ 10.—
1 „ „ . 10 „		1/4—6.— ja 1/8 lhk. „ 3.—
Välismaale aastas 150 s.	Hind 10 senti.	Teksti ees — 50% kallim

SISU: 1) Kool ja haigused (sarlakid ja leetrid) — *Dr. Aug. Veltmann.* 2) Palgad Eestis — *R. Sõrmus.* 3) Auru kõrvaldamine värvimise töökodadest — tööinspektor *A. Veidenbaum.* 4) Eestimaa Haigekassade Liit ja Tallinna Ühine Haigekassa — *V. Luksepp.* 5) Haigete transporteerimisest — *N. Raudsik.* 6) *Dr. O. Lepp* † 7) Haigekassade tegevusest: Kahekordne juubel Pärnu ühishaigekassas. — *A. Haavasalu.* 8) Sotsiaalkindlustusest välismail. 9) Tööpuudus. 10) Töökaitse. 11) Mitmesugused teated. 11) Küsimused ja vastused.

Kool ja haigused.*)

Dr. Aug. Veltmann.

Haritud maailmas saavad inimesed mööda oma lapsepõlve mälestusrikkama aja koolipingil. Iga laps, saades 8 aasta vanuseks, peab jätma maha vaba ja muretu lapsepõlve ja minema kooli, sest kool on sunduslik kõikidele, kas olgu ta rikas ehk vaene. Et kooliskäimine mingisuguseid raskusi ei sünnitaks ja kõikidele rahvakihtidele kättesaadav oleks, siis on meie kodumaa läbipõimitud tiheda koolivõrguga. Nii asub pea igas vallas 6-klassiline algkool, kuna keskkoolid ja kutsekoolid on enam-vähem linnadesse koondatud.

Kui nüüd piltlikult enestele ette kujutame kooli ja seda maa-ala — ümburust, kus õpilased elavad ja koolis käivad, siis võime seda võrrelda geomeetrilise ringiga. Kool asuks ringi keskkoas ehk tsentrumis, kuna tsentrumist hargnevad raadiused oleksid need teed, mida mööda õpilased koolis käi-

vad. Nende teede kaudu oleks õpilaste asukohad ehk perekonnad alalises kontaktis kooliga, kelle vahelülks ehk ühendajaks oleks kooliskäiv õpilane. Kui nüüd sarnase suure hulga õpilaste peale, mida eneses kujutab kool, vaadata arsti seisukohast ehk vinklist, siis on siin olemas ka omad varjuküljed ja puudused. Nii on kool suureks haiguste levitajaks, mis on just tingitud sellest suurest õpilaste arvust ja sellest tihedast kontaktist, mis on kooli ja õpilaste kodude vahel olemas, sest iga õpilane toob kooli kõik need haigused, mis tema perekonnas olemas. Samuti analoogiliselt kannavad õpilased oma perekondadesse laiali kõiki neid haigusi, mida nad teistelt õpilastelt koolist saavad. Peale nakkushaiguste võivad nende pikkade aastate jooksul koolipingil istudes välja kujuneda igasugused muud konstitutsionaalsed haigused, nagu närvinõrkus, verevaesus, peavalud, kõhukinniolek, skolioosid, nägemise rikked jne.

Viimastel aastatel on meil järjekindlalt üksikud nakkushaigused taudi iseloomuga olnud. Nii 1926./27. a. talvel möllas meil sarlakitaud. Oma raske iseloomu tõttu nõudis ta meie noorelt

*) Selle pealkirja all avaldab „Töö ja Tervis“ Dr. A. Weltmanni kirjutisi järgmises järjekorras: I. Nakkushaigused: 1) sarlak, 2) leetrid, 3) diphteriit, 4) kõhutüüfus, 5) mumps, 6) näärmetiisikus. II. Koolist tingitud haigused: 1) neurastheenia ja hüsteeria, 2) verevaesus, 3) seedimisrikked, 4) nägemisrikked, 5) skolioosid.

riigilt palju inimohvreid, iseäranis meie lootus- ja tulevikurikkast lasteperest. Kõik nakkushaiguste haigemajad olid sarlakihaigeid täis. Isegi vanemad inimesed, kes ennem sarlakeid ei olnud põdenud, pidid selle haiguse läbi tegema. Kuna sarlak väga kardetav haigus on, siis tuleb tema juures kõige esimeses järjekorras pikemalt peatuda.

SARLAK (SKARLATINA).

Sarlak on nakkushaigus, millel oma tekitaja — haemolüütiline streptokokk. Sarlaki kohta leiame kõige esimese põhjaliku kirjelduse 17. aastasajal Londoni arsti Sydenham'i poolt.

Sarlak hakkab äkki kõrge palavikuga 3—5 päeva peale seda, kui haigel oli kokkupuutumine sarlakihaigega ehk infektsiooni edasikandjaga. Palavik tõuseb üle 39° C. Kurk on helepunane — ja valus igasuguse neelamise ja liigutuse juures. Kaelanäärmed on paistetunud ja katsumisel valusad. Sageasti oksendavad haiged haiguse algul, mis väga tähtis tundemärk, et tegemist sarlakiga, sest harilikult teiste palavikuhaiguste juures nii tihti oksendamist ette ei tule.

Teisel päeval ilmub juba kehale ka peentähniline punetus — eksanteem, mille järele haige keha välja näeb, nagu oleks ta punase riidega ületõmmatud. Eksanteemist jäävad vabaks ainult nina, ülemine huul ja lõug, mida siis nimetatakse sarlaki kolmnurgaks, sest et ta oma kuju poolest kolmnurka kujutab. See paistab kohe silma, kui haiget vaatame, sest muud kehaosad on punased, kuna see kolmnurk hariliku naha värvi on. Ka sarlakihaigete keel muutub 3.—4. päeval oma värvipoolest punaseks ja näeb nagu vaarmari välja, mistõttu seda siis ka vaarmarja keeleks nimetatakse. 3.—5. päeval jõuab haigus harilikult oma haripunktini, millal siis ka kogu keha on kaetud eksanteemiga. Peale seda hakkab punetus kehalt järkjärgult kaduma ja seitsmendal päeval ehk teise nädala algul on keha eksanteemist vaba. Nüüd hakkab keha kestendama, mis lõpeb teinekord alles 6.—7. haigusenädalal. Kõige tugevamini kestendavad peopesad ja jalatalla alused. Mida tugevam on olnud punetus, seda tugevam on kestendus. Nagu juba alguses tähendasin, on kurk

haigel helepunane ja valus neelamise juures. Sarnasele punetusele selt-sivad veel hallikad katted, membraanid — mis asuvad mõlemil pool mandlitel ja veel rohkem takistavad igasugust neelamist. Haiged tunnevad sage-dasti sarnastel kordadel valusid ja torkeid neelamise juures kõrwades. Ka kaela liigutamine muutub valusaks.

Palavik püsib harilikult esimestel 3.—5. päeval 39°—40° C vahel, mõnikord tõuseb isegi kuni 41° C. Sarnane kõrge palavik on suuremalt jaolt tingitud kurgu angiinist — paistetusest. Puls on väga kiire, mis väikeste laste juures 40° C korral isegi 160—180 löögi-ni ulatab. Kui mingisuguseid kõrvalnähtusi juure ei löö, siis hakkab palavik järkjärgult langema ja umbes kahe nädala jooksul tunneb haige ennast tervena.

Sarlak, mis väga salapärane ja kapriishaigus oma komplikatsioonidega, võib kõige ägedama kuju võtta just siis, kui haigel kõige rohkem lootusi on paranemiseks ja ta ennast tervena tunneb. Palavik, mis langes normini, tõuseb korraga jälle kõrgele. Ja tihti on siis selle põhjuseks kas raske keskkõrva põletik (otitis media acuta) ehk äge verine neerupõletik (glomeronephritis).

Kõrvapõletiku korral tunnevad haiged väljakannatamata valusid selles kõrvas, kus põletik on aset võtnud. Sarnastel kordadel tulevad kõrvad soojalt kinni panna ja haige kõrva peale viinakompress teha. Kõrva lasta valu vaigistavad tilgad: kas sooja glitseriini ehk kampveriõli. Kui aga valud siiski edasi kestavad, siis on juba tekkinud keskkõrva — trumminaha taha mäda. Kui siin ei saa kiires korras arsti poolt kõrva trumminahk läbi torgatud ja keskkõrvas asuv mäda välja lastud, siis murrab mäda ise enesele avause läbi trumminaha väliskõrva. Kuna sarlaki mürk on väga kardetav keskkõrvas just sellepoolest, et ta seal mäda tekitab ja ka ühes sellega kõrva kuulmeluud hävitab ja inimesed kaotavad selle kõrvaga kas täiesti kuulmise ja jäävad kurdiks, või jälle hakkavad halvasti kuulma. Nii võime igapäevases elus kohata paljud inimesi, kes on oma kuulmise kaotanud sarlakite tagajärjel. Et seda ära hoida — tuleb kohe

kõrvaarsti poole pöörata, et saaks kiire korras trumminahk läbi torgatud, kui see tarvilik (paratsentesi tehtud), mille järele haigel kohe kõrvast valud kaovad. Olgu veel tähendatud, et see auk, mis torgatakse arsti poolt trumminahasse, paraneb kiirelt — ilma mingisuguse jäljeta. Kuna aga sel juhusel, kui mäda ise enesele augu teeb — see ei parane ja inimesel eluaeg see kõrv mäda jookseb. Haiguse tekitajad pääsevad keskkõrva kurgust, sest kurgu ja keskkõrva vahel on olemas ühendus (Eustachi toru kaudu).

Kui mäda keskkõrvast õigel ajal välja ei lasta, siis võib ta ka kõrva-tagusesse luusse, n. n. kaljuluusse tungida ja seal mädist kaljuluu põletiku sünnitada (mastoiditis).

Kaljuluu, mis seisab koos mesilaste kärje moodi krõmpsluust — imbib mäda täis. Sarnastel haigetel on kõrva-tagune kaljuluu väga valus igasuguse puudutamise ja koputamise juures. Samuti on tursunud luu ümbrus. Sarnane kaljuluu põletik on väga kardetav, sest et kaljuluu on omakord otsekoheses ühenduses mahlateede kaudu peaauga. Nii võib siis, kui mäda siia kauemaks jääb — siit edasi peaaigusse kantud saada, mis tekitab raske ja paranemata mädase peaaajukestade põletiku (mengitis purulent). Sarnastel kordadel tuleb väga ettevaatlik olla ja alati kui kaljuluu puutumise juures valusamaks muutub ja ka palavik kõrgel püsib — kaljuluust operatsiooni teel (trepanatsiooni teel) mäda välja lasta, sest igasugune viivitus võib peaaajukestade põletikuks välja kujuneda. Teinekord aga paranevad nad ise kompresside ja salvide abil. Kuid see peab olema alalise arstlise kontrolli all, et kohe kui tarvilik, saab operatsioon ette võetud (trepanatsioon).

Analoogiliselt kõrvapõletikule on ka neerupõletik sagedane komplikatsioon sarlakide juures, mis ilmub samuti äkki — harilikult kolmandal haiguse-nädalal. Ta hakkab kõrge palavikuga, okse ja peavaluga. Kuse hulk väheneb ja on verine. Mida vähemaks muutub kusehulk, seda kardetavam on haigus. Kuna kusi ei pääse haigete neerude kaudu välisilma, siis tursuvad silmad ja nägu üles. Kui kestab neerude põletik pikemat aega, siis võib vesi koguda

kõhukoopa, kopsukelmede ja südamekestade vahele — tekitades seega üldist veetõbe. Vererõhumine on väga kõrge. Kuna kusi organismi sisse jääb, siis võib ta raskeid krampsid esile kutsuda ja üldist mürgitust tekitada, sest kusinik, mida kusi sisaldab, on väga mürgine.

Sarnase kusiniku mürgituse ehk uremia eeltundemärgid on: peavalu ja okse, millele siis järgnevad krambid ja nägemise kahanemine — amafrose.

Sarnane neerupõletik lõpeb siis surmaga, kui need ülaltähendatud rasked nähtused suurenevad ja õigel ajal abi ei anta. Kuid suuremalt jaolt paranevad sarnased neerupõletikud 4—6 nädala jooksul vastava arstimise, peasjalikult regulaarse dieedi juures.

Peale kõrva- ja neerupõletiku võivad haigusekäiku pikendada ja palavikku kõrgel hoida üksikute näärmete paistetused kaelal ja pea piirkonnas. Samuti suu ja ninakoopa kaudu võib sarlaki infektsioon näo ja otsaesise õõnluu koobastesse kantud saada ja seal mädist põletikku tekitada, mis väga visa paranema ja piinarikas haigele. Ei saa ka kirjeldamata jätta neid juhuseid, kus mäda on murdnud enesele tee vere-ringvoolu ja seega välja kutsub üldise mürgituse — sepsise, mis siis ka haige eluküünla kustutab.

Sarnaseid juhtumisi tuli nii mõnigi kord ette 1926./27. a. sarlakitaudi ajal. Ka süda kannatab tihti pikaleveniva sarlakihaiguse korral, mistõttu tekib siis ka südamelihakste põletik ehk jälle klappide rike (myocarditis sive endocarditis). Sarnased orgaanilised rikked võivad kaduda jäljetult, kuid võivad ka eluksajaks juure jääda.

Nagu nendest ülalpool ettetoodud haiguse üksiksümptomidest näeme, on sarlak väga raske ja salakaval haigus, mis nõuab täpset ravimist ja arstlist kontrolli.

Mis puutub sarlaki ravimisse, siis tuleb siin toimida sarnaselt, kuidas haigus välja kujuneb ja seda nõuab. Kuid kõige esimene peaulesanne on see, et sarlakihaige toit olgu täiesti mage ja koosnegu piimast, tummist, jahusupidest, kuivikutest, kisellidest, kompotist ja teest. Suhkrut võib haige nii palju tarvitada, kui ta seda vastu võtab. Iseäranis on suhkur just väga ka-

sulik siis tarvitada, kui haigel raske neerupõletik. Sest sarnastel kordadel tuleb tihti ka piimatoitudest haigel loobuda ja kaheks kolmeks päevaks ainult suhkruga ja tee peale jääda. Suhkrut võib ka sel viisil tarvitada, et haige võtab tüki suhkrut suhu ja joo külma teed ehk vett peale, mis ka nii südame peale ei hakka, kui magus soe tee. Suhkrut tarvitatakse siin sellepärast, et ta neerudele kahjulik ei ole ja oma suure toiduväärtuse poolest organismi nälgimise eest hoiab, kuna lihast, munast ja keedusoolast esimesed 4—5 nädalat täiesti loobuda tuleb, sest et nende tarvitamine võib tekitada verist neerupõletikku. Ainult haiguse lõpul, kui palavik langenu ja neerud korras, võib juba arsti äranägemise järele vähe buljongi ja kotleti lubada. Haige kurgu eest tuleb ka hästi hoolt kanda, sest siin pesitsevad sarlaki pisilased ja saadavad oma mürki üle kogu organismi laiali. Hoolsa kuristamise juures võib ära hoida ägedat kõrvapõletikku, sest nagu juba eelpool nägime, saab sarlakimürk — infektsioon — kurgust kõrva edasi kantud. Samuti tekib sarlaki angiinist neerupõletik. Sarlaki angiini arstimiseks on kõige parem ja ainsam abinõu hoolas kurgu kuristamine. Kuristamiseks võib tarvitada 3% vesiniku ülihapat, ehk jälle borhapet — 1 teelusika täis klaasi vee peale. (Kuna borhape külmas vees ei sula — siis peab vesi sulatamise juures kuum olema.) Savimulla äädikat (Liq. Burovi) — 1 teelusika täis klaasi vee peale. Kui esialgu kõdus ei juhtu kuristamise rohtusid olema, siis kummeliteed ehk kanget hiinateed kuristamiseks tarvitada. Väljaspoolt aga kael ja kõrvad hästi soojalt kinni siduda juba haiguse algul. Kui aga kaelanäärmed ülespaistetavad, siis viina ehk savimulla äädika kompress teha (Liq. Burovi 2%). Samuti on väga hea enne paistetatud näärmed 20% ichtioli salviga kokku võida ja siis ülaltähendatud kompress teha.

Kui haigele kõrvadesse suured valud ilmuvad, siis on see juba tundemärgiks, et sarlaki infektsioon on kõrvadesse jõudnud. Sarnastel kordadel tuleb, nagu juba eelpool tähendasin, haige kõrva peale viinakompress teha ja hästi soojalt kinni siduda. Enne seda aga hai-

gesse kõrva lasta valuvaigistavaid rohte, nagu sooja glytseriini ehk kamperiõli. Kui aga valud siiski suurenevad, siis kutsuda kohe arst, sest siis on juba tegemist keskkõrva põletikuga. Kui on arsti poolt kõrva trumminahk läbi torgatud ehk mäda on ise trumminahast läbi murdnud ja haigel kõrvad mäda jooksevad, siis ei tohi mingisugust rohtu kõrva lasta, peale selle, mis arst kirjutab. Harilikult tarvitatakse kõrva-dest mäda jooksul 3% vesiniku ülihapet. Selleks võetakse üks teelusika täis vesiniku ülihapet, tehakse vähe soojaks ja lastakse sellesse kõrva, mis mäda jookseb. Kõrvas hakkab rohi kihisema ja uhub mäda välja. Peale selle puhastatakse kõrvaauk vatiga väljastpoolt mädast puhtaks. Sarnaselt tuleb kõrvu mädajooksu ajal iga päev puhastada, kuni mäda enam ei tule. Kuna haigel süda ka pikaleveniva kõrge palaviku juures nõrgaks muutub ehk isegi seal tõsisemad rikked ilmuvad, siis tuleb siin haigele juba varakult südamerohetusid anda. Kuid need jäägu juba arsti määrata. Seesama on ka maksev neerupõletiku korral, kus tuleb iga päev haige uriini — kust järel uurida ja siis selle järele ka ravitseda.

Haiguse lõpul, kui palavik langenu — tuleb haigele vanni teha, et nahakeskendamine ära kaoks. Kuna kõige rohkem peopesad ja jalatalla alused kesta ajavad, siis tuleb neid õige tugevasti ja tihti kuuma veega pesta, mis soodustab kestadest mahatulemist. Haigemajades kui ka erapraksises tarvitatakse ka sarlaki seerumi, mida süstitakse kas haigele naha alla ehk lihaksetesse. Sarlaki vastast seerumi tarvitati laialt möödunud taudi korral. Sel ajal oli tarvitusel väljamaa seerum Moseri ja Behringi vabrikutest. Nüüd aga valmistab meie kodumaal Tartu ülikooli seerumi laboratoorium kvaliteedi poolest samasugust sarlakivastast seerumi, mis oma väärtuse poolest väljamaa omadest taha ei jää, kuna ta seejuures palju odavam.

LEETRID (MORBILLI).

Leetrid on nakkushaigus, mille tekitajat veel senini üles ei ole leitud. Leetride ajalugu ulatab väga kaugesse halli minevikku. 18. aastasajal hakati alles eraldama leetreid sarlakitest ja rõuge-

test. Leetrihaigust tuntakse igalpool maailmas ja ta on palju külgehakkavam kui sarlak. Kuna leetri tekitaja on väga nõrk ja hävineb kergesti väljaspool haiget, siis ei saa leetreid nagu sarlakit ühest kohast teise kanda igasuguste vahendite abil. Leetri tekitaja pesitseb nähtavasti kurgu ja kõri limanahkadel ja saab kõhimise, aevastamise juures tervetele edasi antud otsekohelel kokkupuutumisel.

Nii siis ei ole kunagi seda tarvis karta, et leetreid saab ühest perekonnast teise üle viia, kui inimene külastas leetrihaiget. Ainus võimalus, et inimene, kes puutus leetrihaigega kokku, jääb ise haigeks, kui ta seda haigust ennem põdenud ei ole. Kui aga sarnane leetrihaige saab kuhugi haigemajasse, lastekodusse, koloniasse vastu võetud, siis tähendab see suurt hädaohu sellele asutusele.

Siin levineb leetrihaigus nagu kulu-tuli laiali, sest sarnases asutuses puutuvad lapsed tihedalt üksteisega kokku. Kui laps puutub kokku leetrihaigega, siis läheb enne 11—12 päeva ära, kui haigus ennast avaldama hakkab. Ja sarnane peiteaste inkupatsioon on sellepolest kardetav, et selle aja jooksul ei tea keegi, et laps on infitseeritud, sest mingisuguseid välistundemärke leida ei ole. Nii liiguvad sarnased haiged ilma paha aimamata ümber ja pääsevad ka ülalmainitud asutustesse.

Kui on aga möödunud inkupatsiooni aeg, siis tõuseb korruga palavik 38,5⁰—39⁰ C. Lapsed muutuvad uimaseks. Silmad hakkavad vett jooksuma ja kardavad valgust. Samuti tekib nohu ja kõha. Kurk on punane ja valus neelamise juures. Kui haige suud seestpoolt vaadata esimestel haiguspäevadel, siis võime leida suukoopa limanahkadel, umbes alumiste purihammaste kõrgusel heleroosakaid täpikesi, mida kutsutakse Kopliku plekkideks. Need plekid kaovad aga siis ära, kui kehale ilmub laialapiline punetus-eksanteem. Sarnased Kopliku plekid suu limanahkadel on sellepolest tähtsad, et nad ainult leetride juures ette tulevad.

Leetride eksanteemi, mis on laialapiline, võime enestele ette kujutada piltlikult, nagu oleks maaler pintsliga haige keha peale punast värvi visanud.

Peale eksanteemi ilmumist, mis kogu keha katab, suurenevad ka kõik teised haiguse nähtused. Haige silmad on punased, rähmased, isegi mädased, nii et lapsed hommikul ei saa silmigi lahti teha; silmad kardavad igasugust heledat valgust. Nohu suureneb. Köha muutub ägedaks. Kui on aga juba kogu keha kaetud eksanteemiga, mis iseäranis tugev näol ja kehal — iseäranis seljal, siis hakkab palavik langema ja juba teisel päeval on normaalne. Samuti kaob kehalt punetus selles samas järjekorras, kui ta sinna ilmus, kuna aga kõha, nohu ja silmad pikemat aega paranemist nõuavad. Kui aga kõrge palavik püsib pikemat aega, siis on juba tegemist haiguse halvenemisega ehk komplikatsiooniga. Nii tulevad leetride juures ette õige sagedasti kopsupõletikud, mis tihti väga raske ja pikaldase iseloomu omandavad ja siis lõppude lõpuks paranemise asemel surmaga lõpevad.

Palavik tõuseb kopsupõletiku korral kõrgele, köha muutub ägedaks, hingamine on väga kiire, mistõttu lapsed hakkavad hingeldama, ninasõõrmed kurseerivad kiirelt, nagu oleks õhust suur puudus, lapsed tunnevad pisteid kõhimise juures kopsus ja on väga halvatuks.

Veel üks halb omadus on sarnastel kopsupõletikkudel, et nendele juurde tekivad kopsukelme põletikud, mis omakord mädaseks muutuvad. Sarnastel kordadel tuleb mäda kopsust välja lasta operatiivsel teel.

Kopsupõletik leetride juures võib veel lahtiseks muuta tiisikuse pesad, mis asuvad paljudel lastel kopsunäärmetes uinuvas seisukorras. Kuna ette on tulnud sarnastel kordadel isegi lahustatud kopsutiisikust ehk jälle tiisikuse idud on sattunud verre, kutsudes seejuures üldist miliaar-tuberkuloosi (õitsvat tiisikust) välja, siis tuleb sarnastel juhtudel, kui väike palavik püsib peale leetride edasi — lasta kopsud arstil läbi vaadata ja röntgeni ülevõtte ehk läbivalgustust teha. Iseäranis olgu see allakriipsutatud Tallinna kohta, kus ligi 100% õpilastest on infitseeritud tiisikuse idudega ja kus kopsunäärmed on suurenenud ja hilused laiad. Ka kopsukelme põletik, olgu ta kuiv, märg ehk mädane, on alati kahtlane tiisikuse

peale. Kõikidel sarnastel juhtudel tuleb hoolega palaviku mõõta, röga lasta järeluurida tiisikuse idude suhtes ja kopsud kiirtega läbivalgustada. Kuna leetride tekitajad armastavad pesitseda peaaeslikult kurgu ja kõri limanahkadel, siis muutuvad need õrnaks ja vastuvõtlikuks ja tursuvad sagedasti üles. Sarnane tursumine ja limanahkade kuivamine, iseäranis ööseti, muudavad haigel hingamise raskeks, nii et hing jääb kinni, mis siis väga sarnane oma iseloomu poolest diphteria krupile. Juuresolijad on suures ahastuses ja hirmus, et nende laps sureb lämbumise tõttu. Kui aga saab haigele kuumad kompressid kaela ümber pandud, kuuma teed juua antud ja kuuma auru sisse hingata lastud, siis kaovad harilikult varsti need nähtused ja haige hingab jälle vabalt. Kuna tihti sarnane oletatav valekrupp — siiski diphteriidi alusel võib tekkida, sest diphteriidi pisilased armastavad just pesitseda sarnastel kurgu limanahkadel, mis on kataraalised ja nõrgestatud, seega rohkem vastuvõtlikumad igale infektsioonile, siis tuleb siin alati ettevaatuse mõttes diphteriidi seerumi pritsida.

Sagedasti juhtub, et kurgu järelvaatusel mingisuguseid katteid ega täpikese märgata ei ole, kuid siiski diphteriiti seejuures alati absoluutselt eitada ei saa, kuna diphteriidi pisilased võivad sügaval, kas hingekõris ehk kopsu-bronchides asuda, nagu seda möödunud talvel leetrite juures tähele panna võis. Sarnased sügavad bronchides asuvad diphteriidi juhtumised lõppesid enamasti surmaga. Et sarnaseid raskeid juhtumusi ära hoida, siis tuleb kohe, kui vähegi kahtlust diphteriidiks, seerumi lapsele sisse pritsida, mis abinõu ei lase siis diphteriidi batsillidel nii kergesti sügavale tungida. Pikemalt diphteriidist ja selle arstimisest diphteriidi käsitamise juures.

Mis puutub nüüd leetrite arstimisse, siis tuleb leetrihaigust põdev haige voodisse paigutada. Toiduks olgu, nagu iga palaviku haiguse korral, piim, piima- ja jahusupid, kissell, kompott, kuivikud ja tee. Kuna lihast, munast ja soolast tuleb hoiduda ka siin, nagu iga palavikuhaiguse korral. Haige tuba tuleb iga päev hästi tuulutada, et seal värske õhk oleks. Olen tihti tähele

pannud leetrihaigete juures käies, et neid lastakse pimedas toas olla. Kõik aknad suletakse kas tekkidega ehk luukidega. Kuna leetrihaiged, nagu teised haiged, armastavad valget tuba, siis tuleb ka siin seda lubada. Pimeda toa põhimõte ei seisa mitte haiguse paranemises, vaid selles, kui haige silmad valgust kardavad, nagu see harilik nähtus leetrite juures, siis tuleb haige silmi varjata ainult heleda valguse eest, aga haiget mitte pimedasse tuppa, nagu vangi paigutada. Silmade varjamiseks heleda päikese ehk valguse eest aitab küllalt, kui asetatakse haige voodi ette sirm. Kui aga haige silmad valgust ei kardata, siis ei ole neid ka tarvis kaitsta. Kui silmad valutavad ja jooksevad vett ehk jälle muutuvad lõpuks mädaseks, siis tulevad silmad mädast iga päev 2—3 korda puhastada borveega ja peale selle silmadele borvee kompress teha. Kui borhapet ei juhtu kodus olema, siis võib ka lihtne külma vee kompress olla. Sarnase ravimise juures paranevad varsti silmad. Kuna kurk punane ja valus, siis tuleb seda alati kuristada, milleks tarvitada neidsamu kuristamise abinõusid, mis juba sarlakite juures ette töin. Kaelale panna soe kompress. Peale selle haigele hästi kuuma teed juua anda ja 2—3 korda päevas kuuma auru teha, mis kõha vaigistab ja kurgu pehmeksteeb ja valekrupieestära hoiab. Kõha vaigistamiseks võib ka tarvitada köhatilkasid, mis ilma arstitäheta võib apteegist saada. Kõrge palaviku korral teha vee- ehk viinakompressid ümber kopsude iga 3 tunni tagant ja siis üks tund vahet pidada, et nahk puhkaks.

Need oleks kõige primitiivsemad kodused abinõud, kui haigus kerge. Kui aga haigus paraneda ei taha koduste abinõudega ja raskemaks muutub, siis tuleb juba tõsiselt arstima hakata, sest leetrid, mis alguses ilmsüütud näivad olevat — võivad väga komplitseerituks muutuda ja kopsupõletikku, kui ka südame nõrkust tekitada, ja siin tuleb juba arsti poole pöörata, kes siis vastava ravimise määrab. Kuid soovitav on alati ka siis arst kutsuda, kui haigus näib võhikule kerge olevat, sest arst võib juba alguses enam-vähem konstateerida, kas on haigus raske ehk kerge iseloomuga. Samuti on väga täh-

tis haiguse algul teada saada lapse üldtervislist seisukorda, mis siis ka haiguse edaspidist käiku ära määrab. Nii näiteks lastele, kellel nõrgad kopsud, on leetrid väga kardetavad. Samuti lastele, kes on scorphulosed, eksudatiivsed, ehk jälle inglishaigust — ra-

hiiti — põdenud, võivad leetrid saatuslikuks saada. Nii tuleb siis sarnaste nõrkade laste juures kõik arstimisabinõud tarvitusele võtta, et ära hoida kopsupõletikku, mis nende juures väga raskeks ja pikaldaseks kujuneb ja millel ka prognoos väga halb.

Palgad Eestis.

R. Sõrmus.

Sotsiaalse Arengu Ühingute Liidul on käsil uurimistöö reaalpalkade ja kõrgete palkade teooria kohta.

Et kokkuseada küsimuslehte, mille alusel tuleb üksikute maade ühingutel uurimistööd teha, pööras liit ühingute poole palvega, saata temale esialgseid teateid palkade kohta vastaval maal.

Käesolev kirjutis on Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu vastus Liidule.

1. Eesti suurtööstus, kus leidsid enne sõda tööd ümmarguselt 45 tuhat tööliset, varustas oma saadustega peamiselt Vene turgu, kuna kohalik tööstusetoodete tarvitus oli õige piiratud. Suured tekstiil-, metalli- ja paberivabrikud töötasid peamiselt Vene siseturu jaoks, kusjuures ainult metallitööstus oma saadustest realiseeris tähtsa osa kohal sõjalisteks otstarveteks. Ühes lahutamisega Venemaast, tähtsamaks takistuseks riigi tööstuslikus arengus on turgude puudus, mille tõttu mõned ettevõtted on likvideeritud, töötavad ettevõtted aga varustavad väikese mahutusega kohalikku turgu ehk võistlevad oma saaduste realiseerimisel suurte raskustega välis-turgudel. Selline seisukord on avaldanud suurt mõju töölise palgaliikumisele ja üldse töölise majanduslikule seisukorrale. Peale selle töölise palkasid ja nende ostujõudu on mõjutanud läinud aastakümnel üldine sõjast tingitud rahvamajanduse arengu käik.

Nagu üldiselt enamjaos riikides, nii ka Eestis ühes rahamärkide väärtuse langusega ja elumaksumuse erakordse tõusuga, töölise majanduslik seisukord oli muutunud sõja järel väga raskeks. Selle tagajärjel, nagu ligikaudselt arvestusest selgub, oskustöölise teenistuse ostujõud oli 1920. a. sõjaeelsest madalam umbes 70% ja lihttöölistel umbes 50% võrra.

Juba vabadusesõja-aastail (1918—20) ja esimestel aastatel peale sõda, mil elumaksumus järjest tõusis, tuli töölise palku tihti reguleerida, et neid kooskõlastada elumaksumuse käiguga. Sealjuures valitsuse asutused etendasid suurt osa. Valitsus tõstis riigitööstuse töölise palku ja mõjus eraettevõtjate peale palkade tõstmise kasuks. Tuleb ühtlasi tähendada, et palkade tõstmiseks on mõjunud kaasa ka tööliskonna kutselised ja poliitilised organisatsioonid.

Peale sõda olulise muutuse tõi 1921. a.: toiduainete hinnad hakkasid langema ja palkade tõus kestis edasi. Peale 1921. a. palkade normeerimist tõusis eesti marga kurss tunduvalt, misparast ka töölise reaalteenistuse näitas 1921. a. II poolaastal tunduvat tõusu. Palkade tõus jätkus veelgi 1922. ja 1923. a., kuid ei jõudnud siiski sõjaeelse tasapinnani.

Tööstustöölise teenistuse liikumisest suurtööstuses (ettevõtted 20 ja enam töötajaga) 1923. a. peale, mis ajast peale on olemas kindlad statistilised andmed, annavad üksikasjaliku ülevaate järgnevat tabelarvud:

	Teenistus tunnis ühes naturaalsuga (sentides)								Teenistuse nimiväärtuse indeksid (1923=100)						Reaalteenistuse indeksid (1923=100)					
	1929	1928	1927	1926	1925	1924	1923		1929	1928	1927	1926	1925	1924	1929	1928	1927	1926	1925	1924
I. Murrud ja kaevandused	33,7	32,7	29,4	27,9	30,8	27,4	31,5	107,0	103,8	93,3	88,6	97,8	87,0	91,5	92,7	88,9	83,6	91,4	87,9	
II. Mineraalide ümbertöötamine	31,8	31,5	30,3	28,1	28,1	28,4	29,6	107,4	106,4	102,4	94,9	94,9	95,5	91,8	95,0	97,5	89,5	88,7	96,9	
III. Metallitööstus	44,6	43,4	40,6	37,8	36,2	33,4	37,0	120,5	117,3	109,7	102,7	97,8	90,3	103,0	104,7	104,4	96,4	91,4	91,2	
IV. Keemiatööstus	32,5	29,3	25,0	22,6	22,9	22,0	22,1	147,1	132,6	113,1	102,3	103,6	99,5	125,7	118,4	107,7	96,5	96,8	100,5	
V. Nahatööstus	36,7	37,2	35,3	36,3	34,2	29,8	30,1	121,9	123,6	117,3	120,6	113,6	99,0	104,2	110,4	111,7	113,8	106,2	100,5	
VI. Tekstiilitööstus	23,8	23,7	22,5	22,3	21,7	19,7	21,4	111,2	110,7	105,1	104,2	92,1	95,0	98,8	100,1	98,3	94,8	94,8	93,0	
VII. Puutööstus	33,1	30,6	29,3	28,1	28,2	25,4	27,5	120,4	111,3	106,5	102,2	102,5	92,4	102,9	99,4	101,4	96,4	95,8	93,3	
VIII. Paberitööstus	32,7	30,6	29,3	30,1	30,2	25,3	27,4	119,3	111,7	106,9	109,9	110,2	92,3	102,0	99,7	101,8	103,7	103,0	93,2	
IX. Poligraafiatööstus	40,8	41,1	42,5	42,4	41,1	36,0	38,0	107,4	108,2	111,8	116,6	108,2	94,7	91,8	96,6	106,5	105,3	101,1	95,7	
X. Toidu-, maitseainete ja jookide tööstus	29,7	29,6	28,0	25,9	25,0	23,5	25,4	116,9	114,2	110,2	102,0	98,4	92,5	99,9	102,0	105,0	96,2	92,0	93,4	
XI. Kehakatte- ja poodukaupade tööstus	33,6	35,7	36,4	34,1	32,0	...	33,0	101,8	108,2	110,3	103,3	97,0	...	87,0	96,6	105,0	97,5	90,7	...	
XIII. Elektri- ja veevarust. ning gaasi- ja veevarust.	48,3	46,3	42,7	37,2	36,2	33,1	37,0	130,5	125,1	115,4	100,5	97,8	89,5	111,5	111,7	109,9	94,8	91,4	90,4	
XIV. Puhastustööstus	26,9	24,6	21,9	21,1	20,0	17,0	18,0	149,4	136,7	121,7	117,3	111,1	94,4	127,7	122,1	115,9	110,7	103,8	95,4	
Reskmine	32,1	31,1	29,3	28,0	28,4	26,0	28,6	112,2	108,7	102,4	97,9	99,3	90,9	95,9	97,1	97,5	92,4	92,8	91,8	

Tabelist selgub, et seda tasemit, milliseni tööstustöölise reaalteenistus jõudis 1923. a. II poolaastal, pole suudetud hiljem säilitada. Vastuoksa, kõigil järgnevatel aastatel reaalteenistus on 1923. a. II poolaasta tasemist tunduvalt madalam. Selleks olid mitmed põhjused.

Esimestel aastatel peale wabadussõda, 1920.—21. a., olukord oli Eesti rahvamajanduses paranemas. 1922.—23. a. olukord oli juba stabiilne. Järgnes majanduslik kriis, mille esimesi tunnuseid võis märgata juba 1923. a. lõpul. Kriisi süvendas veel ikaldus põllumajanduses. Majandusekriisi tagajärjed ei jäänud mõjumata ka tööliste palgaoludele. Ühes valuuta kursi langusega, langesid 1924. a. ka tööliste palgad (arvatud kulvaluutas). Ühes sellega langes ka töölikonna ostujõud ligi 10% võrra. See oli esmakordne reaalteenistuse langus peale sõda, mis järgnes pärast-sõjaaegsele hoogsale palkade tõusule. Sest ajast peale, 1924. a. lõpust arvates, mil stabiiliseeriti eesti mark, tööliste teenistusest tingitud ostujõu käiku võib iseloomustada, kui elumaksumuse ja palkade võidukäiku. Neil aastatel, 1924.—29. a., elumaksumus näitas peaaegu vahetpidamatat tõusu. Sellele püütakse kohandada ka tööliste palku, näiteks 1926. a., mis andis tõusu alles 1927. a. Kuid lõputulemuseks tööliste reaalteenistus jääb ikkagi alla 1922.—23. a. haripunkti.

Elumaksumuse tõusu survel on tööliste palgaküsimus 1926. a. viimastel aastatel mitu korda päevakorras olnud.

Nagu järgnevast tabelist selgub, on praegused tööstustöölise reaalpaldad ja tükitööhinnad arvult tähtsamatel tööaladel jõudnud peaaegu sõjaeelse tasapinnale.

	Teenistus tunnis juulis		Nominaalteenistuse indeksid	Reaalteenistuse indeksid	
	1929	1914		1929 a. elumaksum. indeksi alusel (117)	1927—29 a. keskm. elumaksum. indeksi alusel (111)
	1929 a. juuli (1914 = 100)				
	\$	\$			
Müürsepad	0,119	0,102	117	100	105
Sepad	0,118	0,108	109	93	98
Katelsepad	0,106	0,113	94	80	85
Kütjad	0,090	0,097	93	79	84
Puusepad	0,119	0,102	117	100	105
Tislerid	0,120	0,113	106	91	95
Lukusepad	0,105	0,102	103	88	93
Rauatreialid	0,116	0,108	107	91	96
Lihttöölised	0,089	0,082	109	93	98
Hobusemees hobusega	0,266	0,256	104	89	94
Kalevikudujate keskmised tükitöö hinnad pro 1 mtr.	0,008	0,007	114	97	103
Puuvillatööstus (üks suurem ettevõtte) — teenistus tükitööl					
Kangrud	0,055	0,047	117	100	105

Kuid hinnates tööliste praegust majanduslikku seisukorda, sõjaeelsega võrreldes, peab peale palkade vahekorra võtma veel arvesse, et tööaeg on praegu sõjaeelsest palju lühem. Endise 10-tunnilise tööpäeva asemel tööpäeva pikkuse normiks on praegu 8 tundi. Tegelik tööpäeva pikkus on praegu keskmiselt 8,5 tunni ümber, enne sõda veidi üle 10 tunni. Peale selle on suurenenud töölikonna kui tarvitaja nõudmised. Ühesõnaga, ligidalt sõjaeelsele võrdsed palgad, tööpäeva lühene-mine, osalt elumaksumuse tõus, osalt nõud-luse kasv tarvituse suhtes seavad töölikonna tulud ja kulud ebasobivasse vahet, mille tulemuseks on rahulolematu suhtumine kujunenud olukorda.

2. Elumaksumus on viimastel aastatel tunduvalt kõrgem kui enne sõda. Elumaksumuse üldindeks 1913. a. baasil oli 1926. a. 106, 1927. a. — 105, 1928. a. — 112 ja 1929. a. — 117. Neil aastatel toitluse maksumus näitas tõusu 18—26%, riietus — ümmarguselt 50%,

lõbustuskulud — 43% ümber; mõned artiklid aga näitasid odavnemist, nagu üüriseaduse tõttu korteri üürid — viimastel aastatel 50—60%, küte ja valgustus — 5—25%, reisi-, liikumise- ja postikulud — 22% ja hariduskulud — 6%. Elumaksumuse indeks Tallinnas (1913 = 100).

	Toitus	Korter	Küte ja valgustus	Riietus	Puhastus	Reisid, liikumine, post	Haridus	Lõbustus	Muud	Üldindeks
1929	126	52	95	150	100	78	94	143	100	117
1928	120	52	83	150	100	78	94	143	97	112
1927	112	40	80	147	95	78	94	142	92	105
1926	118	31	76	149	99	77	94	142	90	106
1925	118	31	83	151	100	75	94	138	91	107

Eriti korterikulude kohta peab tähen-dama, et need elumaksumuse indeksis on arvestatud üüriseadusega kaitstud korterite üüri hindade alusel. Üüriseadus on aga maksev praegu ainult väiksemate korterite kohta (põranda pinnaga kuni 54,6 m²), kuna tege-likult aga maksetakse enamasti üldiselt üüri-seaduse normidest rohkem. Pealegi arvata-vasti lähemas tulevikus kaotatakse üüriseadus ka Tallinnas üldse, mille tagajärjel on oodata väiksemate korterite üürihindade tõusu, mil-liseid kasutab suurem osa töölisleibkondi.

Kuna tööliste palgad, sõjaeelsetega võr-reldes, tõusnud pole, ei ole elumaksumuse tõus Eestis mitte tingitud tõusust. Elumak-sumuse tõusu Eestis on põhjustanud üldine sõjast tingitud majanduslik olukord, millel maailmline ulatus ja tähtsus.

3. Eeltoodud asjaoludest tuleb järeldada, et töölikonna *majanduslik seisukord*, elamis-standart on, sõjaeelsega võrreldes, tunduvalt halvenenud. Kuna tööliste sõjaeelse büdžeti kohta andmeid pole, on arvulisi võrdlusi või-mata tuua. Iseloomustame vaid praegust olukorda 1925. a. büdžetilise uuringu andmeil. Töölikonna tuludes perekonnapea korraline teenistus annab tulude üldsummast vaid 73,9% ja juhuslik teenistus 3,6%. Puudu-jäägi katteks andsid 1925. a. büdžetis naise sissetulek 6,2%, laste sisetulek 6,9%, tulu tagavaradest 1,2%, tulu enesekitsenduse ar-vel (tasu allüürnikelt, laenud, riietuse ja majakraami müük, asjade pantimine jne.) 5,7%, tulu abiandjailt (kingitused, ühiskond-lik toetus, sugulaste toetus) 1,35% tulude üldsummast.

Kulude osas üksipäini toitlusele kuulub 58,5% üldsummast. Peale selle kulutati riie-tuse peale 15,7%, korteri, kütte ja valgustuse peale 13,3%, sisseseade muretsemiseks 1,2%, puhastuse (hügieeni) peale 2,7%, ravimise ja tervishoiu peale 0,3% (töölised on sundus-likult kindlustatud haiguste vastu), reiside ja liikumise peale 0,7%, hariduse peale 2,7%, lõbustuse peale (arvatud kaasa, tubak ja alko-hoolsed joogid) 2,8% jne. Tuleb tähendada veel hariduskulud, sõjaeelsetega võrreldes, on kasvanud, olenemata palgade liikumisest. On tõusnud üldiselt rahva kultuuriline tasem ja on pandud seadusega maksuma sunduslik alg-haridus, mida enne sõda polnud. Toodud ar-vudest selgub, et töölikonna teenistusest hädavaevalt jätkub füüsiliste tarvete rahul-damiseks, kuna muud kulud, kulud hariduse, hügieeni, reisi ja liikumise peale, lõbustus-

kulud jne., ühesõnaga kulud ühiskondlikkude ja vaimliste tarvete rahuldamiseks on äär-miselt madalad. Muuseumi toitluse analüüsist selgus, et selle kalooriline sisaldus oli 2% võrra alla füsioloogilise normi (3.150 kal.).

4. Kuna reaalpalkade tasem on madal, kaldub kõigi ühiskonna kihtide avalik arva-mine tööliste palgade tõstmise poole. See-pärast, loomulikult, elumaksumuse tõusu puh-kudel eriti, palgaküsimus on ajakirjanduses elavalt kõneaineks olnud. Ettevõtjate poolt aga on väidetud, et palgade tõstmiseks pole võimalusi. Kuivõrd see objektiivsetest põh-justest on tingitud, on andmete puudusel raske öelda. Ettevõtjad oma poolt toovad sellele järgmisi põhjusi. Tööstusesse paiguta-tud kapitalid annavad vähe kasu. Selle põh-juseks on kodumaaturu väike maht, kõrge laenukapitali %, rasked võistlustingimused välisurgudel, töötamine osalise koormatu-sega jne.

Tööstuslikust kapitalist on laenukapitali umbes 40% ümber. Kuigi sellest suur osa on soodustatud laen riiklikust pangast mada-lama %-ga, on seegi % võrdlemisi kõrge. Nimetame muide, et kolmekuulise vekseli dis-kontoprosent kõigub vaheliselt 12% ümber.

Üheks tähtsamaks takistuseks tööstuslikus arengus, mis mõjub halvavalt ka tööliste pal-gaküsimusele, on kohaliku turu väike maht. Selle mõjul on vähe massilist kaupade val-mistamist, mis tootmiskulud ajab kõrgeks. Turu puudusel mõned ettevõtted, eriti metal-litööstuse alal ja üks suurim tekstiilfabrik, kus enne sõda töötas 10—12 tuh. töolist, töö-tavad praegu osalise koormatusega. Tuleb ühtlasi tähendada, et rahva ostujõud on madal, mis samuti mõjub halvavalt töölis-konna palkadele. % rahvastikust on tegev põllumajanduses, kus kapitali ja töö tasuvus on madal.

Peale nimetatud hoiavad palku madalal veel muud tegurid, nagu, nõrk ametiühislik lii-kumine ja töötaolu.

Kõrgete palgade probleem, kuidas seda tunnevad modern palgateooria ja maad, kus kõrged palgad on olemas, on üldiselt avalikult vähe käsitletud leidnud, kuna see küsimus laie-mates hulkades üldse tundmata. Pidades sil-mas Eesti rahvamajanduse seisukorda tema täies ulatuses, eriti põllumajanduse ja töös-tuse väljavaateid lähemas tulevikus, tuleb järeldada, et Eestis kõrgete palgade süsteemi elluviimiseks lähemas tulevikus on väga vähe lootust.

Auru kõrvaldamine värvimise töökodadest.

Otstarbeliste maskide tarvitamine tolmu ning gaasi sisalda-vates ettevõtetes.

Tööinspektori *A. Veidenbaumi* referaadi kokkuvõte.

Möödunud aastal alustas Tartus asuv Tervishoiu Muuseum uurimust kaitse-abinõude leidmise alal tolmu ja gaasi sisaldavates ettevõtetes. See töö on al-

les pooleli, mispärast tulemustest praegu veel täit pilti anda võimalik ei ole. Muuseum tellis välismaalt selleks ots-tarbeks paarkümmend eritüübilist tol-

mumaski, millega on tehtud katseid, kas need on töötamiskõlblikud. 24. aprillil vaadati Tartus need maskid uuesti läbi ja jäädi peatuma ühe juure. Kui selle maski juures viimased viimistlused tehtud, siis on võimalik ka selle üle refereerida.

Töökaitse ametnikudel tuleb sageli ettevõtete revideerimisel kokku puutuda tööstustervishoidlikkude pahedega, kusjuures üheks sääraseks paheks osutub

nõuetav ka juba kõrgem õhu temperatuur tööruumis. On niiskus tööruumis 75%, siis peab olema temperatuur vähemalt $+22^{\circ} C$, mis ei võimalda veeauruga täidetud õhku küllastada ja samuti ka kastepunkti tekkimist. Kui nüüd suhtelise niiskuse % tööruumis kas suureneb või väheneb eelpoolnäidatud arvudest, siis selles väljendub tööstustervishoidlik pahe, mis mõjutab ruumis töötavate tööliste elundeid. On

Ka Türgi naised ärkavad.

Nad nõuavad omale valimisõigust, mida tahavad kasutada selleks, et parandada oma ja lapse õiguslikku ja sotsiaalset seisukorda.

ka ebanormaalne tööstusettevõtte tööruumides. Uurimuste varal kindlaks tehtud kirjandusliste andmete järele teame, et suhtelise niiskuse % tööstusettevõtte tööruumides, olenevalt tööstusettevõtte tööprotsessi iseäraldusest, peab olema normaalse temperatuuri juures 40–60%. Normaalseks temperatuuriks arvatakse $+14^{\circ}$ – $17^{\circ} C$, kui töölised ühest kohast teise liikudes töötavad, ja $+18^{\circ} C$ neis tööruumides, kus naistöölised istudes töötavad. On ettevõtteid, milles tööprotsess vajab rohkem niiskust, nagu puuvillavabrikutes, kus kunstlikult suurendatakse niiskust kuni 85%, kusjuures on aga

tähele pandud, et liig kuiva õhku sisse hingates äritab see hingamisorgaane ja teeb nad hästi vastuvõtlikuks haiguspisilastele, keda iseäranis leidub kuiva õhuga täidetud ruumis kergelt lendlevas tolmus. Vähesese õhuniiskusega ja kõrge temperatuuriga tööruumis võib kehalise töö tegija ainult lühemat aega töötada, sest kuiv ja soe õhk kutsub ruttu esile higistamise ja kergendab higi rutulist äraauramist, mis mõjutab vere koosseisu ja sellest võivad tekkida soojuspistid.

On õhk tööruumis liig niiske ja kui seejuures õhu temperatuur langeb alla kastepunkti, siis tekib ruumi udu-aur

ja kondenseerunud veeaur imbutab töölise riided, teeb nad märjaks, mis takistab kehasoojuse loomulikku käiku ja millega käivad kaasas külmetushaigused. Peale selle on veel tähele pandud, et tihe veeaur tööruumides lagastavalt mõjub töölise ergukavale. Puhas veeaur ei ole kahjulik hingamisorganidele; kui aga veeaurus leidub mürgiseid olluseid, siis ei jäta see avaldamata mõju aurus viibija hingamisorganidele, kui ka kogu organismile, sellejärele, missugust mürgist auru on tööruumis.

Meil Eestis on palju sääraseid tööstusettevõtteid, kus tööprotsessist olenevalt tarvitatakse palju vett, millest tekib suurel määral niiskust tööruumidesse, nagu meiereides, õllevabrikutes, pesumajades, tapamajades ja riide värvimis-, pleekimis- ja vanutamistööstustes. Näidatud tööstusettevõtete tööruumides, peale riide värvimis- ja pleekimistööstusettevõtete, on küll suurel määral niiskust, mis sageli ruumi madala õhuperatuuri tagajärjel muutunud veeauruks, aga neis ettevõtetes on tegemist puhta veeauruga, mis ei avalda nii lagastavat mõju töötajatele, nagu seda tuleb ette riide värvimis- ja pleekimistööstustes, kus töötamiseks tarvitatakse teatud määral murke sisaldavaid värve, nagu mitmesuguseid tinasoolasid, kroomsoolasid, aniliinvärve, arseenhappe vasesoolasid, kloori ja mitmesuguseid happesid. Et meil üle maa on õige palju kesk- ja väiketööstuslike ettevõtete liiki kuuluvaid värvimistööstusi, mis kaitsetehniliselt korraldamata, siis on mõnedki katsed tehtud, kuidas seda tööstustervishoidlikku pahet kõrvaldada ja leida abinõusid kahjulikkude aurude kõrvaldamiseks, mis ehivisviisilt oleks lihtsamad, hinnalt odavad ja otstarbelised.

Nagu teada, koosnevad värvimistöökodad harilikult neljast ruumist: katlahoonest, kuivatus-, pressimis- ja värvimisruumist. Pea kõigis neis ettevõtetes on õhutõmbe korstnad, mis tehtud liigse auru väljavoolamiseks. Kui mõnes ettevõttes niisugust korstnat ei ole, või korstna olemisel on tööruum siiski täitunud tiheda veeauruga, siis maksvate kaitsetehniliste määruste järele on nõuetav, et säärasel korral tuleb ette-

võttes seada sisse kunstlik ventilatsioon mehaanilise jõuga töötava ventilaatori abil. Kuid mehaanilise jõuga töötava ventilaatoriga üksinda ei saa sarnast pahet kõrvaldada, vaid võime seisukorra isegi halvemaks teha, sest kõik see õhk, mis ventilaator välja imeb, peab õhu tsirkulatsiooni juures väljast sisse tulema. Väljast tulev õhk aga on teatud aegadel külm, ruumis jaheneb selle tõttu temperatuur ja tekib udu, ning soojust rõskusest jääb järele külm rõskus, mis seisukorda veelgi halvendab.

Moodne kaitsetehnika lahendab selle küsimuse sel viisil, et värvimistööstuse keeduvannid ehitatakse osalt kahekordsete seintega, kusjuures seinte vahe moodustab kinnise ruumi, mis ühenduses imeva ventilaatori torustikuga. Vanni seesmises seinas, keeduvedeliku ülemisest pinnast kõrgemal on kolmeli rida väikseid augukesi, mis ühendavad vanni seesmise ruumi seintevahelise ruumiga. Keemise ajal on vann kaetud kaanega ja keemisel tekkinud aur imetakse kaane alt välja sel teel, ilma et ta saaks levineda tööruumis. Värvitud esemete vannist väljavõtmise juures levinenud aurud kõrvaldatakse ruumist üldise imeva ventilaatori kaudu. Kunstliku ventilatsiooni läbi väljaimetava küllastunud õhu asetamiseks juhatakse tööruumi sooja kuiva õhku sellekohaste põrandaaluste kaanalite kaudu, mis ei tekita ruumis temperatuuri langust ja ei võimalda kastepunkti tekkimist. *Tööruumist läbivoolava õhu normaalhulgaks peetakse sama ruumi kümnekordist täitumist.* Eelpool näidatud moodus on laialdaselt tarvitusele võetud Saksamaal; meil Eestis ei ole kusagil olemas niisugust seadeldist.

Viimasel ajal on ka mõned töösturid Eestis pööranud tähelepanu kahjulikkude aurude kõrvaldamisele värvimistöökodadest. Paar aastat tagasi viibisin ühes vanema tööinspektoriga Pärnu linnas asuvates ettevõtetes, kus leidis värvimistöökodasid, mis laest põrandani olid täitunud tiheda veeauruga, nii et üksteist näha ei olnud. Tööstusettevõtete juhatajatele sai antud vastavad seletused ja juhised selle pahe kõrvaldamiseks kuivatusruumist värvimis-

ruumi sooja kuiva õhu juhtimise ja sealt küllastunud õhu väljajätmise teel. Kui kõneleja viimati neis ettevõtetes käis, siis leidis, et olukorda on märgatavalt parandatud. K. Vichmanni villatööstuse valdaja oli iseäralise huviga asja juurde asunud ja isegi Saksamaalt eriteadlase kutsunud, kes töötas välja ettevõtte kohta moodsa kaitsetehnilise kava veeauru kõrvaldamiseks värvimistöökohast. Selle kava teostamine oleks läinud maksma 3000 kr. Et 3000 krooni väljaandmine osutus kesktööstusliku ettevõtte kohta võimatuks, siis tulnud ettevõtte valdajal loobuda moodsa kava täitmisest ja ühes sellega aga asunud ta ettevõtte ruumi ümbertegemisele töökaitse ametnike poolt antud juhiste järele ja selle tulemusena võis märkida, et tööruum oli vaba veeaurust. Niiskuse protsent oli küll veidi suur — 88 —, kuid see tuli osalt sellest, et põranda all voolav raiskvesi seisma jäänud ja see tõstis osalt niiskuse protsenti. K. Vichmanni villatööstuse ja värvimistöokoja lakke põiki üle tööruumi on ehitatud 2 meetrit kõrge ja 1,5 meetrit lai kollektor veeauru kogumiseks. Kollektori välisseina on asetatud „Ssilde“ tüübiline pöördtiibadega kergerõhu ventilaator, mille tiibratta läbimõõt 0,9 m. Ventilaatori tiirude arv minutis 388 ja seega läbivoolava õhu hulk ühes tunnis keskmiselt 8600 m³, mis annab töökoja ruumi 296 m³ juures samas ruumis 28-kordse täitumise ühes tunnis. Väljajätmise õhu asetamiseks on värvimistöökotta juhitud kuiva soojaõhu juurevool kuivatisruumist ja katlamajast läbi kahe sellekohase avause, suurusega 0,691 m². Kaanalite avauste asukohad on värvimistöokoja seesmises seinas 3 m. kõrgusel põrandapinnast ja üks ühel ja teine teisel pool kollektori, otsaseina ja kollektori vahel kuivatisruumist voolav õhk sisaldas niiskust 38% ja katlamajast voolav õhk 44%. Ventilaator saab jõu tiirlemiseks

transmissionilt, mis antakse edasi kollektorit läbistava võlli kaudu. Seadeldis läks maksma 660 krooni.

Selletüübilise seadeldisega on kaunis rahuldavad tagajärjed saavutatud, aga hinnalt on see seadeldis ka kaunis kallid, mida iga väiketööstus ei suuda muretseda. Seadeldise teeb kalliks ventilaator ühes võllidega, mis maksab 530 krooni. Palju odavamad on elektrijõul töötavad ventilaatorid, aga alalises niiskuses lähevad elektrimootorid väga ruttu rikki. Kõike seda silmas pidades tuleks leida abinõud, mis oleksid odavad ja sealjuures otstarbekohased.

Sindi kalevivabrikus on väga tähelepanu vääriv uuendus kahjulikkude aurude kõrvaldamiseks värvimistöökohast. Vabriku insener sellekohaste katsete järele on imevad ventilaatorid asetanud aurusifoonidega. Keeduvannidele on ehitatud peale tõmbekummid korstnatega. Korstnatesse on asetsetud aurusifoonid tõmbe suurendamiseks. Sifooni düüsi avause läbimõõt 2,4 mm ja kulutatud auru hind 5 atm. rõhumisel 6,5 senti tunnis. Ühe tõmbekummi ja korstna ehitus ühes sifooniga on läinud maksma 65 krooni. Värvimistöokojas oli niiskust 78%. Kuiva ja sooja õhu juurevooluks on põrandaalused kaanalid.

Sifooni düüsi ots peab asetsema 1 meetri allpool tõmbekorstna välisotsa. Düüsi välisotsas peab olema lehtrikujuline avaus, millest väljavoolamisel tekib koonuskujuline aurujuga, mis voolamisel riivab korstna siseseinu 25 sm allpool tõmbekorstna välisotsa.

Kokkuvõttes tähendab kõneleja, et referaadis tähendatud tööstustervishoidliku pahe kõrvaldamiseks tuleks meie töökaitse ametnikkudel soovitada värvimistööstuste valdajatele värvimistöökodades sisse seada aurusifoonid ja seejuures ära kasutada kuivatisruumi ja katlamaja kuiva sooja õhu, nagu see on tehtud K. Vichmanni villatööstuses.

Igaüks, kes tahab sotsiaalseaduste maksmapanekuks kaasa aidata, levitab sotsiaalküsimuste kohta teadmisi, tuues „Töö ja Tervisele“ uusi tellijaid.

Eestimaa Haigekassade Liit ja Tallinna Ühine Haigekassa.

V. Luksepp.

See oli 1922. a. novembrikuul, kui kõik Eestis tegutsevad haigekassad said Tartu Üldhaigekassalt ankeetlehe haigekassade konverentsi kokkukutsumise ja haigekassade Liidu asutamise asjus, mis kõikide haigekassade poolt sooja vastukaja ja poolehoidu leidis.

Tartu Üldhaigekassa poolt algatatud mõtte teostajaks sai Tallinna Ühine Haigekassa, kes kutsus haigekassade esitajad Tallinna kokku 7. ja 8. aprillil 1923. a. esimesele ülemaalsele haigekassade konverentsile, millest osavõtjate arvuni ükski järgnev kongress ei ole jõudnud.

Konverentsi avas K. Pappel, kuna konverentsi juhatas A. Järv — Tallinna Ühise Haigekassa saadikute hulgast.

Sama konverentsi tegi Tallinna Ühisele Haigekassale kohuseks asutatava Haigekassade Liidu põhikirja väljatöötamise.

Põhikirja vastuvõtmine sündis Eestimaa Haigekassade Liidu esimesel kongressil 25.—27. juulil 1924. a. Tartus. Kongressi juhatas J. Ringsmann, kuna protokoll kirjutasi J. Tietzer Tallinna Ühise Haigekassa saadikute hulgast. Liidu viieliikmelisesse juhatusse valiti 2 Tallinna Ühisest Haigekassast: A. Hellmann ja A. Radik. Liidu viieliikmelisesse revisjonikomisjoni valiti 2 Tallinna Ühisest Haigekassast: J. Tietzer ja M. Temp.

Vastuvõetud põhikiri ei leidnud Töö-Hoolekandeministeeriumi poolt heakskiitmist, mille tagajärjel Liidu tegutsemine võimatuks tehti (liitunud haigekassadel keelati Liidule liikmemaksude maksmine).

Põhikirja parandamiseks kutsuti kokku Liidu II kongress 1925. a. märtsikuul. Kongressi avas A. Hellmann, juhatas J. Ringsmann, kuna protokoll kirjutasi J. Tietzer — Tallinna Ühise Haigekassa saadikute hulgast. Liidu viieliikmelisesse juhatusesse valiti 3 Tallinna Ühisest Haigekassast: A. Hellmann, J. Ringsmann ja Rohho. Tihti moodustasid Liidu juhatusse koosolekut ainult nimetatud kolm. Liidu kolmeliikmelisesse revisjonikomisjoni valiti 2 Tallinna Ühisest Haigekassast: Antje ja Tietzer.

Vaielusi sünnitas Liidu asukoha küsimus. Tartu saadikud pooldasid asukohaks Tartut, kuna Tallinna saadikud — Tallinnat. Viimased said enamuse.

Nüüd 6 aastat hiljem on Liidu asukoha küsimus uuesti päevakorrale kerkinud, sest Tallinna Ühisel Haigekassal ei ole mehi väljapanna Liidu juhtijateks.

Liidu parandatud põhikiri ei leidnud kohtu poolt registreerimist, mispärast tuli erakorraliselt kokkukutsuda III kongress 16. aug. 1925. a. Tallinnas, kus tehti nõuetele vastavad parandused. Kongressi avas A. Hellmann, juhatas J. Ringsmann ja protokoll kirjutasi H. Soilts — Tallinna Ühise Haigekassa saadikute hulgast.

1925. a. sügisel valib juba seadusliku põhikirja alusel tegutsev Liidu nõukogu uue

juhatus. Neljaliikmelisesse juhatusesse valiti 2 Tallinna Ühisest Haigekassast: A. Hellmann ja J. Ode.

20.—22. märtsini 1926. a. oli Eestimaa Haigekassade Liidu järjekorraline (IV) kongress Rakveres koos. Kongressi avas A. Hellmann, juhatas J. Ringsmann ja protokoll kirjutasi M. Temp, J. Antje ja J. Ode — kõik Tallinna Ühisest Haigekassast. Liidu neljaliikmelisesse juhatusesse valiti 2 Tallinna Ühisest Haigekassast: A. Hellmann ja J. Antje. Liidu kolmeliikmelisesse revisjonikomisjoni valiti 2 Tallinna Ühisest Haigekassast: Toffelmann ja Temp.

Liidu tegevuse üle andis kongressile ülevaate A. Hellmann, milles konstateeris Liidu mitmekesisist ja laiaulatuslist tegevust (vaata kongressi protokoll „Töö ja Tervis“es“ lhk. 57 — 1926. a.).

5.—7. märtsini oli 1927. a. Liidu V kongress Narvas, mille avas A. Hellmann, juhatas J. Ringsmann ja protokoll kirjutasi H. Soilts, M. Temp ja J. Ode — kõik Tallinna Ühise Haigekassa saadikute hulgast. Liidu neljaliikmelisesse juhatusesse valiti 2 Tallinna Ühisest Haigekassast: J. Ringsmann ja Antje. Liidu kolmeliikmelisesse revisjonikomisjoni — 1 Tallinna Ühisest Haigekassast: Temp.

Liidu tegevuse üle andis kongressile ülevaate esimees A. Hellmann, milles rõhutas Liidu tegevust ja saavutusi laiaulatuslisel ja mitmekesisel alal (vaata kongressi protokoll „Töö ja Tervis“es“ lhk. 74 — 1927. a.).

Chr. Raudsepp tekitas vaielusi haigekassade teenijate pensionikassa asutamise küsimuse arutamiseks.

12.—14. maini 1928. a. Liidu VI kongress Tallinnas, mille avas esimees J. Ringsmann, juhatas sama Jaan Ringsmann ja protokoll kirjutasi Mühhlhausen ja Viil — Tallinna Ühise Haigekassa saadikute hulgast. Liidu neljaliikmelisesse juhatusesse valiti 2 Tallinna Ühisest Haigekassast: Antje ja J. Ringsmann. Liidu kolmeliikmelisesse revisjonikomisjoni valiti 2 Tallinna Ühisest Haigekassast: Laid ja Viil.

Liidu tegevuse üle andis kongressile aru esimees J. Ringsmann, missugune ettekanne valgustas Liidu laialdast tegevust (vaata kongressi protokoll „Töö ja Tervis“es“ lhk. 125 — 1928. a.).

Teravad vaielused tekkisid VI kongressil kolme põhimõttelise küsimuse arutamise juures. Need olid: 1) Haigekassade liitude Rahvusvahelisesse Liitu astumise —, 2) haigekassade teenijate pensionikassa asutamise — ja 3) Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu toetajaks liikmeks astumise küsimused.

Kõikide kolme küsimuste suhtes asus Tallinna Ühise Haigekassa saadik Chr. Raudsepp eitavale seisukohale, kellele trullit sekundeeris Mühhlhausen. Tallinna Ühise Haigekassa saadikutel ühist seisukohta ei olnud. Nii hoiatas Raudsepp, et kui kongress rahvusvaheliselt liitumise jaatavalt otsustab, siis

võivat Tallinna Ühise Haigekassa peakoosolekul Liidust lahkumise küsimus päevakorrale kerkida, kuna saadik Nurk seda võimalust eitab.

Chr. Raudsepp jäi vähemusse, mis nähtavasti andiski temale põhjust Liidu vastu töötama hakkamiseks, mille tagajärjel juunikuul 1929. a. peetud Liidu VII kongressil Tartus Tallinna Ühise Haigekassa saadikud puudusid, samuti ka käesoleval aastal Viljandis peetud kongressil...

Olen teadlikult eelpool puudutanud endiseid Liidu tegelasi ainult Tallinna Ühisest Haigekassast, kõrvale jättes kõiki teisi, et võrdlus kergem oleks ja näidata, et Liit on Tallinna Ühise Haigekassa tegelaste juhtida olnud, sest nemad elasid Liidu asukohas Tallinnas. Liidu esimees ja laekur olid alati Tallinna Ühise Haigekassa juhatuse liikmete hulgas. Samuti ka revisjonikomisjoni esimees. Tallinna Ühise Haigekassa esitajad Liidu juhatuse liikmed moodustasid juhatuse kvoorumi. Kongresside juhatused olid peaaesjalikult Tallinna Ühise Haigekassa esitajate käes.

Liidust eemale jäädes on Tallinna Ühine Haigekassa ise oma varju kartnud ja selle eest põgeneda püüdnud. Liidu tegelased provintsist puutusid Liidu tegeliku tööga kokku ainult üks kord kuus mõneks tunniks, kuna Tallinna inimesed vajaduse korral mitu korda nädalas.

Kui Liidul mõnesuguseid puudusi on olnud, kui Liidule mõnesuguseid etteheiteid tahetakse teha, siis puuduste nägemiseks ja etteheidete tegemiseks on küll kõige vähem õigust Tallinna Ühisel Haigekassal, kelle tegelased on alati Liidu tegeliku töö juures viibinud. Eriti Tallinna Ühisel Haigekassal oli võimalus oma tahtmisi ja soove Liidu tegevuses läbi viia.

E. H. Liidu põhikiri on kokku seatud Tallinna Ühise Haigekassa tegelaste poolt ja kannab H. Soitsi, A. Hellmanni ja J. Antje allkirje. Põhikirja § 8 järele „iga Liitu astunud haigekassa maksab aruande aasta lõpuni liikmemaksu kongressil otsustatud määral ja tähtaegadel“. Põhikirja § 9 järele „haigekassad võivad Liidust väljaastuda ainult aruande aasta lõpul, teatades sellest Liidu juhatusele vähemalt üks kuu enne aruande aasta lõppu“.

Neid oma poolt maksmapandud ja põhikirja ülesvõetud tingimusi Tallinna Ühine Haigekassa Liidu vastu täitnud ei ole. Liidust väljaastumise teadaannet saadud ei ole. Tallinna Ühine Haigekassa võlgneb Liidule liikmemaksu 1929. a. eest.

Tallinna Ühise Haigekassa kohustuste ja vastutusete puudus on tingitud vastavate kindla ilmavaatega püsivate tegelaste puudumisest. Õieti kirjutab Chr. Raudsepp oma broshüüris „Tumedad jõud Tallinna Ühisest Haigekassas“, et „ei juhatuse liikmete ega kassateenijate hulgas ei kerkinud ühtegi silmapaistvat kuju, kes oleks asjatundlikkuse, armastuse ja ettenägelikkusega kassa etteotsa asunud. Meie kassa, kui kõige suurem Eestis, loomulikult ka kõige suurema võimalustega, oleks pidanud teistele eeskujuks olema, sammuma kõigis asjus esirinnas; kahjuks peab tunnistama, et see ei ole nii: meie omast

paremini juhitud olid paljudki provintsi-kassad...“

Kui mõned isikud on Tallinna Ühise Haigekassa juhatusest kehvasti püüsinud jääda, siis mitte sellepärast, et nendel erilisi teeneid haigekassa vastu oleks ja nad omaksid seisukohti, mis kassaliikmete enamuse tähelepanu ja poolehoidu oleks võtnud, vaid sellepärast, et neil kindlaid seisukohti üldse pole ja ühteviisi iga ühega koos võivad töötada, olgu see Chr. Raudsepp või J. Kraan.

Ametnikud kujutavad enestest väikekodanlisi käskutäitvaid kantseliteenijaid.

Raske olekski ametnikkudel haigekassa huvides midagi erilist ära teha õhkkonnas, mis pikemat aega valitseb Tallinna Ühise Haigekassa juhatuses.

Kui omal ajal haigekassa juhatuse asjaajaja Soitsi vallandas ja volinikkude peakoosolek juhatuse selle otsuse tühistas ja asjaajaja ametisse tagasi võttis, siis mitte küll niivõrd Soitsi teeneid hindamiseks, kui haigekassas direktori koha ärahooldmiseks, missuguse koha peale pretendeeris Chr. Raudsepi poolt nii väga soovitatud Nurk.

Viimase ajal haigekassades üldse ja Tallinna Ühisest Haigekassas eriti ilmsiks tulnud ebaloomulikkude nähtuste põhjusi tuleb otsida volinikkude valimise süsteemis ja ka arvus. Tallinna Ühisel Haigekassal 260 volinikku! See on arv, mis ligidane mõne suurriigi parlamendi liikmete arvule. Kui suur volinikkude arv peaks olema haigekassadel Saksamaal, kus tegutsevad haigekassad ligi 500.000-liikmelise arvuga? Tallinna Ühine Haigekassa tahab nähtavasti ultrademokraatlist korda taga ajada, kuid tegelikult vägistab seda.

Kuigi haigekassa põhikiri näeb ette, et haigekassale alluva iga ettevõtte ja väikeettevõtete grupi kohta määratakse volinikkude arv kindlaks vastavalt kassaliikmete arvule, siis ei peaks see seda tähendama, et määratud arv volinikka tingimata valitud peab saama.

Tallinna Ühine Haigekassa oma 4000 liikme kohta, kes töötavad haigekassale alluvates väiketöökodades ja moodustavad ühise valimisgrupi, näeb ette 80 volinikku (arvud on ümmargustes summades võetud). Kandidaatide ülesseadmiseks korraldatakse eelkoosolek, kuhu tihti ei ilmu niigi palju välijaid, kui palju on vaja kandidaate, mille tagajärjel koosolekud pidamata jäävad ja uued korraldatakse.

Nii kurdab haigekassa 1926. a. tegevuse ülevaade, et eelkoosolekule ilmusid 109 ja hääletamas käisid 205 kassaliiget! Seega ei tulnud ühe valitava peale kolme valijat, kuigi valimiste jagajaks on ettenähtud 50.

3800 liiget ei ole volinikkude valimisest huvitatud ja harilikult ei ilmu hääletamisele, loomulikult nad peaks esitusest haigekassa volikogus ilma jääma. Ja mis õigusega täidavad hääletamisele ilmunud 205 kassaliiget 4000 liikme kohustusi, valides 80 volinikku?

Niisugune valimiskord võimaldas kodakondsuseta Vene emigrantidel Narva üldhaigekassas võimule pääseda ja seal omakasu-püüdlikkude poliitikat ajada.

Kui on ettenähtud iga 50 liikme kohta üks volinik, siis 205 hääletamisele ilmujat või-

vad ikkagi ainult 4 volinikku valida, aga mitte 80. Niisuguse valimiskorra juures haigekassade volikogud omaksid kindlama iseloomu, nende otsustamise ja teguvõime suureneks, nad muutuksid ka väksemäärulisteks, mis rahulikule tööle ainult kasuks.

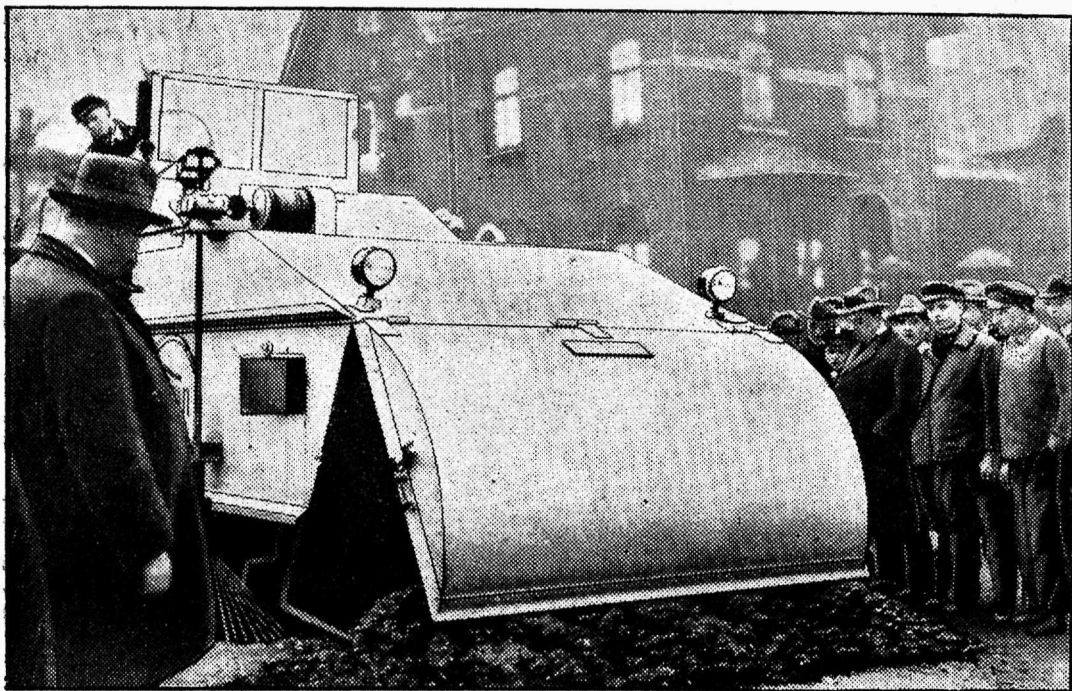
Suur volinikkude arv koosneb väga juhuslikest inimestest. Paljudel nendest puudub ülevaade ja võib olla ka arusaamine oma ülesannetest, sellega ka vastutusetunde hääletamisel. Selle tagajärjel volikogu peakoosolek laseb kergesti ennast mõjutada „kõnemeestest“.

On viimane aeg, et haigekassad seda küsi-

teatada. Neid „põhjust“ aitab selgitada eelpool nimetatud Chr. Raudsepp'i broshüür, mis-sugune tema poolt pühendatud Tallinna Ühise Haigekassa 1930. a. volinikke.

Et sama Raudsepp ise uhkustab, et tema mõjul ja ettepanekul kustutati Liidu liikmemaksu krediit haigekassa eelarvest, siis ei ole üleaarne, kui nende „põhjuste“ juures pisut peatame, puudutades ka ühtlasi Tallinna Ühise Haigekassa tegevust möödaminnes.

Esimeses järjekorras teeb ta etteheite, et Liit pole 13. mai 1928. a. haigekassade kongressi otsust täitnud ülemaaliselt arstiabi ümberkorraldamise asjus.

Tänavapuhastamise masin Lääne-Euroopa linnades.

must tõsise ja põhjaliku arutamise alla võtaksid.

Tallinna Ühise Haigekassa põhikiri § 54 näeb ette, et ettevõtted, kus töötavad 50 ehk rohkem haigekassaliiget, valivad iseseisvalt, kuna need ettevõtted, kus alla 50 haigekassaliikme, valivad ühiselt ehk haigekassa juhatuse poolt kindlaks määratud gruppide või raionide järele.

Väike, s. o. alla 50 liikmega, ettevõtetele millegi pärast ei korraldata valimisi põhikirja järele — ei ühiselt, ei gruppide, ega ka raionide järele. Trüki- ja köitvabrikitööstused on millegi pärast eraldatud iseseisvaks grupiks, kuna teised kõik on ühte jäetud. Kindlasti leidub ka teisi tööstusharusid, millest võiks moodustada iseseisvaid valimisgrupe, võib olla isegi suurema arvu volinikkude valimiseks, kui seda võivad trüki- ja köitvabrikitööstused.

Tallinna Ühine Haigekassa lahkus Liidust, lõpetades liikmemaksu maksmise, ilma et vaevaks oleks võtnud lahkumise põhjusti

Raudsepp'ile peaks selge olema, et arstiabi ümberkorraldamine pole mitte „käkitegu“, mida ühe hoobiga võiks teostada. See on küsimus, mis aastakümneid päevakorral püsib kõikides riikides, kus haigekassad tegutsesid. See on küsimus, mille lahendamise üle teadusemehed palju on mõtelnud ja raamatuid kirjutanud. Kuid arstide ja haigekassade vahekorrad pole veel kusagil lõpulikult selged. Raudsepp aga nõuab, et Eestimaa Haigekassade Liit selle ühe aastaga joonde ajaks!

Suure energiaga on Tallinna Ühine Haigekassa arstiabi ümberkorraldamisele asunud. Ei ole kahtlust, et kõik Eestis tegutsesid haigekassad heasoovilikult ja huviga jälgivad selle arenemise käiku. Kuid tulemused lasevad ennast oodata. Haigekassa tegevuse 1929. a. ülevaade konstateerib kassaliikmete arstiabi kapitali puudujäägi vähenemist kõigest Kr. 14.422,67 s. eelmise aastaga võrreldes. See on võrdlemisi väike saavutus, arvesse

võttes püsima jäänud puudujäägi summat, mis aukartust äratav — tervelt Kr. 166.958,33 senti.

Võrreldes teiste haigekassade ravimis-

kapitali puudujäägiga on Tallinna Ühise Haigekassa puudujääk liig suur mitte ükski summaliselt, vaid ka proportsionaalselt. Võrdluseks olgu toodud allpool järgnev tabel:

	T u l u d			K u l u d		Puudujääk (kaetud tagav. kapitalist)	Puudujäägi % % 100	
	Ettevõtjate maks	Apteek., haigem. j.m. saadud hinnaaland.	Kokku	Brutto	Netto		Ettevõtjate maks = 100	Ravimiskulu (netto) = 100
Tallinna Üh. Haigekassa	246.128,97	27.944,10	274.073,07	441.370,40	413.426,30	166.956,33	67,8	40,4
Tartu " "	71.778,07	13.195,13	84.973,20	123.470,41	110.275,28	38.497,24	53,9	34,9
Rakvere " "	11.740,26	2.087,06	13.827,32	20.631,78	18.544,72	6.804,46	57,9	36,1

Nagu tabelist selgub, on Tallinna Ühise Haigekassa ravimiskapitali puudujäägi protsent kõige suurem, sellepeale vaatamata, et ravimine sünnib peaaesjalikult palgaliste arstide kaudu oma raviasutustes, kuna Tartus ja mujal kassaliikmetele on võimaldatud piiramata vaba arstivalik, missugune ravimisiis kõige ideaalsem ja ka kõige kallimaks loetakse.

Tallinna Ühise Haigekassa tegevuse 1929. a. ülevaade püüab haigekassa oma raviasutuste häid tagajärgi järeldada abitarvitajate (visiitide) arvu suurenemises ja keskmise visiidi hinna langemises. Seesugune tagajärgede tegemine on ekslik. Niisuguse seisukoha juures pruugivad haigekassa arstid ainult hoolsad olla, lastes haigetel võimalikult tihemini ennast näitamas käia, ilma et see just alati hädavajalik oleks ja haigekassa juhatusele oleks rahuldatus.

Mida suurem visiitide arv, seda viletsam on arstiabi ja ümberpöörduvalt. Keskmise visiidi hinna langemine on samuti tunnistus, et ravimine ei rahulda nõudeid. Kvantitatiivselt võib tõesti „edu“ olla, kuna kvalitatiivselt on tarurpidi minek ja viimane on hädahohtlik. On ekslik rajada ravimissüsteemi piiramata visiitide võimaldamisele.

Töö ja kapitali konfliktide puhul on streigimurdjaid kasutatud kui ajutist hädaabinõu paremate tingimuste väljapressimiseks vastaselt poolelt. Streigimurdjad pole millaski enesest esimese järgu tööjõudu kujutanud ja ükski ettevõtte pole oma kestvaid kavatsusi streigimurdjate peale rajanud.

Kui Tallinna Ühise Haigekassaga lepinguvahekorras olevad arstid oleksid töölisliikumise tegelased, kui nad omaksid sotsialistilise ilmavaate ja neil oleks põhimõttelisi lahku minekuid kodanliste arstliste organisatsioonidega, siis võiks haigekassa nende peale kestvaid lootusi panna. Kuid nad kasutavad haigekassa ja arstide vahelist konflikti oma tasku huvides. Vabapraktikas nad poleks millaski neid sissetulekuid saavutanud, misuguseid haigekassa neile nüüd võimaldab.

Kui kõik Eestis tegutsevad haigekassad tahaks korraldada arstiabi Tallinna Ühise Haigekassa eeskujul, kust siis võtta vajalik

arv streigimurdjaid arste? Tallinn ükski ei suuda oma raviasutusi varustada arstidega mitmelt spetsiaalalalt.

Mis on Liit ära teinud arstiabi ümberkorraldamise alal? — Mitte midagi. Ta vaid kogub materjale, jälgib üksikute haigekassade saavutusi sellel alal, tutvuneb välismaa haigekassade saavutuste ja kogemustega ja ei viivita neid esimesel võimalusel kasutamast.

Edasi pahanud Chr. Raudsepp oma pühenduses, et Liit ei olla Tallinna Ühisele Haigekassale kaasa aidanud arstiabi ümberkorraldamise alal, vaid olla koguni vastu tööta- nud, sõbrustades streikivate arstidega.

Tallinna Ühise Haigekassa ja arstkonna vaheline konflikt algas 6. aug. 1928. a. Sel ajal oli Liidu esimeheks J. Ringsmann, kes samal ajal oli Tallinna Ühise haigekassa juhatuse abiesimees. Teiseks abiesimeheks oli Chr. Raudsepp ise, tähendab töötasid käsi- käes. Liidu laekuriks oli J. Antje, samuti Tallinna Ühise Haigekassa esitaja. Abiesimeheks oli J. Kraan, kes praegu Tallinna Ühise Haigekassa juhatuse esimees ja nende ridade kirjutaja. Keda siin tuleks kõige rohkem süüdistada? J. Ringsmanni nagu vajaks käesoleval juhusel selgitamist.

Liit ei ole millaski silmapilku viivitanud oma autoriteetset kaasabi pakkumast, kui selleks võimalust on antud. Rakvere arstkonna ja haigekassa vaheline konflikt lõppes Liidu algatusel, kuid Rakvere haigekassa pidi ise hoolitsema, et see Liidu algatus õigel ja sünd- sal momendil sündis.

Raudsepp valetab, kui püüab tõendada, nagu oleks Liit sõbrustanud streikivate arstidega. Liit on kokkupuutunud Tallinna arstidega kui eriteadlastega vaid nii palju, kui palju see vajalik oli sanatooriumi ehituse eeltöödega. Haigekassa ja arstkonna vahe- listest konfliktist neil kokkupuutumistel kõ- neldud ei ole.

Mis puutub üldiselt haigekassade ja arsti vahelisse läbisaamisesse, siis Tallinna Ühine Haigekassa näeb arstides liialdatud tonti. Liigsed teravused Tallinna haigekassa ja arstkonna vahel on tingitud vastastikuselt mittearusaamisest. Haigekassa leiab süüd ainult arstidel, kuna suur osa süüd lasub

kassaliikmetel enestel. Viimast asjaolu ei taha Tallinna Ühine Haigekassa arvesse võtta. Ei saa salata asjaolu, et osa haigekassa haigetest armastab üleliigselt ja tühiste asjade pärast käia arsti juures ja arsti selles vastutavaks teha ei oli haigekassal õigust. Muidugi ei saa ka eitada arstide liialdusi, kuid küsimuse selgitamise juures ei tohi ühe-külgne olla.

Olen laialdaselt kokkupuutunud Narva ja Rakvere arstidega arstiabi ümberkorraldamise alal. Läbirääkimiste tulemused on kindlustanud haigekassade liikmetele vaba arstivaliku. Narva haigekassa juures asuv ambulatoorium sai suletud sellepärast, et see väikesele haigekassale liig kulukaks osutus ja sealjuures ei võimaldanud kassaliikmetele ajakohast ravimist.

Rakvere arstikonna ja haigekassa vaheline konflikt kestis pool aastat ja nüüd on sõbralikum vahekorid kui enne ja haigekassa lõpetas käesoleva aasta esimese poole kassaliikmete ravimise alal ilma ühegi puudujäägita, kuna eelmisel aastal tõusis see ligi 500.000 sendini poole aasta kohta.

Tartu arstikond on väga tähelepanelik haigekassa vastu, ei ole äraütelnud oma töö kontrollimisest ja enesekriitikast. Arstikonnaga võib kokkuleppeid saavutada.

Veel toonitab Raudsepp Liidu liikmemaksu, mis liig koormav on. Esiteks Tallinna Ühine Haigekassa pole milliski Liidule ligi pool miljoni senti aastas maksnud, teiseks Tallinna Ühine Haigekassa pole varem kurtunud, et Liidu liikmemaks temale ülejäo käib. Senini maksid haigekassad Liidule kolmveerand protsenti haigekassa tegevuskapitali aastastest tulusummast. Viimane kongress Viljandis käesoleval aastal vähendas seda kahekolmandiku protsendi peale, sellepeale vaatamata, et Tallinna haigekassa, kui suuremaks, Liidust lahkunud on. Tallinna haigekassa soovil ja ettepanekul oleks liikmemaksu vähendamine võinud varem läbiviidud saada ja kindlasti suuremal määral kui see nüüd sündis.

Raudsep'ale ei anna rahu asjaolu, et Liidu tegelastest mõned kuuluvad poliitilistesse parteisse. Tallinna Ühine Haigekassa peakoosolek aga 19. sept. 1929. a. kõrvaldas parteituid Raudsep'a, Mühlhausen'i j. t. haigekassa juhatusest ja asetask neid Kraan'i, Offenbach'i j. t., kes kuuluvad parteisse ja kes ka praeguses juhatuses enamuses. Tähenab tööliskond pooldab partei tegelasi ja Raudsep'al tuleks ka kuhugi parteisse astuda.

Oma broshüüris C. Raudsepp muuseum puudutab ka „okkupatsiooni-aga“ Tallinna Ühises Haigekassas 1925. a., kuid jätab sihilikult ütlemata, et „okkupatsiooni“ lühike iga oli tingitud Liidu energilisest tegevusest. Eestimaa Haigekassade Liidu mõjul ja pealekäimisel pandi haigekassas seaduslik kord maksma ja sai võimalikuks tööliskonna poolt valitud seaduslikul juhatusel kassa juhtimist jätkata.

Liidu VI kongress 1928. a. ettekantud Tallinna Ühise Haigekassa aruandest selgus, et haigekassa liikmeid sureb aastas keskmiselt 100, nendest 25 tiisikusse ja et tiisikusehaigete

arstimiseks kulub haigekassal 3 miljoni senti aastas. Sellega oli haigekassade oma sanatooriumi asutamise vajadus ka Tallinna Ühise Haigekassa poolt eriliselt rõhutatud.

Liit koondas oma jõu sanatooriumi asutamiseks, mis ei jäänud tagajärjeta. Leiti vastav maa-ala Tallinna külje alla Nõmmele, seega oli sanatoorium määratud esijoones Tallinnas elavatele kassa- ja perekonnaliikmetele. Sanatooriumi plaan sai valmis. Ja, mis peaasi, riigikogu otsustas anda eelarve korras Liidule sanatooriumi ehitamiseks 10 miljoni senti. Ehitusega pidi algust tehtama käesoleval kevadel.

Tänu Tallinna Ühise Haigekassa Liidust eemale jäämisele läksid kõik kavatsused luhta ja eeltöödega seotud kulud osutusid asjatuks. Valitsusel ei oleks põhjust olnud riigikogu poolt lubatud summa väljamaksmisest keelduda, kui Liidu seljataga Tallinna Ühise Haigekassa liikmed oleksid seisnud. Liit oleks märksa mõjuvamalt suutnud põhjendada oma sanatooriumi ehituse vajadust, kui Tallinna Ühine Haigekassa oleks Liitu kuulunud.

Tähelpanu väärrib asjaolu, et Tallinna Ühise Haigekassa juhatuse, reageerides C. Raudsepa broshüürile, levitas kassaliikmete hulgas lendlehte „C. Raudsepa vassimiste vastu“, milles üksikasjaliselt tagasi lükatakse juhatuse vastu tõstetud süüdistused, kuid Liidu süüdistamistest minnakse vaikides mööda. Tähenab, selles osas annab haigekassa juhatuse Raudsepale õiguse. Ometi praegune Tallinna Ühise Haigekassa juhatuse esimees J. Kraan, veel rohkem tema abi J. Ringsmann on Liidu asutamise ja tegevuse ajad isiklikult kaala elanud. Seega on Raudsepa liiduvastased süüdistused kaudsed ka Kraani, Ringsmanni ja teiste süüdistused. Nemad aga Pilatuse viisi pesevad käsi ja Peetruse viisi salgavad, nagu ei teaks ega tuneks Eestimaa Haigekassade Liitu.

Samuti hiilitakse haigekassa peakoosolekutel liidust vaikides mööda, jättes liitumise küsimuse peakoosoleku päevakorrast välja, samuti haigekassa eelarvest Liidu liikmemaksu krediit. Sellega on võimatuks tehtud Tallinna Ühise Haigekassa volinikkudel seda küsimust kaaluda ja tehtud viga parandada. Ja seda kõike tehakse „heahtliku“ ja haletseva näoga just kui Liidul oleks midagi häbeneda, tegelikult aga püütakse Chr. Raudsepa poolehoidjate häält omale.

Ühiskonna tegelased ja eesotsas olivad väärivad ainult siis tähelpanu ja nad seisavad oma ülesannete kõrgusel, kui nad suudavad mõjutada massi — rahva hulki, neid enese ümber koondades ja kaasa tõmmates.

J. Kraanile ja tema mõtteosalistele on nähtavasti teadmata, missugune reaktsiooniline lämmatab haigekassasid Poolas, Lätis ja mujal. J. Kraanile ja tema mõtteosalistele on nähtavasti teadmata, et Eesti haridus- ja sotsiaalministeeriumi juhiks on härra, kes kuulub erakonda, kus ei pooldata haigekassa omaavalitsust. Tallinna Ühine Haigekassa oma sisemiste lahkelidega annab neile selleks põhjust. Nii et J. Kraani esimehe au võib üürikeseks osutada.

Soome Lapua liikumine leiab hoogsat järeldamist Lätis, Eestis, Rootsis ja mujal. Nuia-Karksi saadikud liiguvad juba Toompeal ja organiseeruvad ülemaaliselt. Üheks loosungiks on nendel sotsiaalkindlustuse hävitamine...

Tallinna Ühine Haigekassa aga rabeleb iseenesega, oma ninaotsast kaugemale ei näe ja ootab rahulikult härra Mauritzit. Haige-

kassa juhatus kratsib kukalt ja ei tea, kas on õige aeg liitumise küsimust üles võtta või ei.

Ometi peaks selge olema, et iga liigne päev viivitamist on kahjulik. Liitu astumise küsimus on küll niivõrd tähtis, et volinikkude peakoosolekut erakorraliselt kokku kutsuda ja seda võimalikult rutuliselt.

Rakveres, 25. VIII. 1930. a.

Haigete transporteerimisest.

N. Raudsik.

Hiljuti ilmus „Päevalehes“ (10. VIII. 30.) sõnum, kus kirjeldati kellegi haige sõitu Tartu ülikooli kliinikusse ravimisele. Tähen-datud haige oma ilmatu suure kehakogu (kaalus 14 puuda) tõttu ei mahtunud hari-liku sõiduvaguni uksest sisse minema ja tema jaoks oldi sunnitud eraldi kaubavagunit sõidurongile külge haakima. Tähen-datud juhtumisel oli küll pisut koomilist maiku juures, selle suurekogulise haige võrdlemisi hea mee-leolu tõttu, kuid ta tuletas jälle uuesti meelde, et meil haigete veoga ikka kõik päris korras ei ole. Väga tihti saadetakse raskemaid hai-geid raudteel meie suurlinnadesse (iseäranis Tartu) ravimisele. Ja niisuguste raskete haigete toimetamine vagunisse on alati väga suurte raskustega seotud, nii haigetele, kui ka saatjatele. Iseäranis raskelt kannatama peab vagunisse paigutamise juures teiste abil kantav haige, kelle keha tihti ei kannata asendi muutmist, haiguse iseloomu tõttu. Vaguni kitsastest ustest ja koridoridest hai-geid sisse kandes, tehakse kõige parema ette-vaatuse juures viimasele suurt valu, just keha asendi muutmise ja pörotuste läbi, mis kui mitte haigele saatuslikuks ei saa, siis vähemalt aitavad kaasa haiguse käigu halve-nemisele. Ka vagunis pole haige seisukord sugugi parem. Ta on seal „ristiks“, nii enese-le, kui ka teistele kaassõitjatele. Võtame näiteks, kas või raske kõhutõvega haiget, kes iga mõne minuti järele ennast mustaks teeb ehk jälle mädanevate haavadega haiget, kel-lest hoovab väljakannatamata lehka. Võib ettekujutada siin, nii haige, kui ka kaassõit-jate seisukorda. Haigele saab osaks siin keha-lisele kannatusele veel lisaks hingeline piin, kuna kaasreisijad jälle omakorda peavad kan-natama peaaegu igale inimesele omase vasti-

kusetunde all. Kuid kõige kurvem on siin see, et sarnases olukorras tekkivad kõige soodsamad tingimused nakkushaiguste levi-miseks, iseäranis kui haigel juhtub olema mõni kergesti külgehakkav haigus, nagu tiisi-kus. Seisukorda peab siin parandama. Ja see ei olegi nii raskesti läbiviidav, kui ehk alguses näib. Tuleks panna liikuma meie raudteedel haigeteveo vagunid eraldi sisse-seatud ruumiga, raskemate haigete veoks. Ruum ei tarvitse olla kuigi suur, kuid tal peaks olema tingimata eraldi vagunis külje-pealt lahtikäiv laiema uks (nagu postivaguni-tel), et haiget oleks kergem vagunisse toime-tada. Ruumis peaks olema vähemalt paar lamamiskohta haigetele, kuna saatjate jaoks võiks olla paar istekohta. Muidugi peaks ruum varustatud olema külma ja sooja veega, eraldi klosetiga (ehk vähemalt kantava klo-setiga) ja isegi haigete transporteerimise juures tarvisolevate teiste tarbeasjadega. Edaspidi peaks raudteede valitsus vagunite tellimise juures arvestama sarnaste haigete-ruumiga varustatud vagunite soetamisega, kuid niikaua kui neid ei ole, võiks mõni praegu liikumisel olev vagun vastava väikese ümberhituse läbi muuta kõlblikuks raskete haigete veoks. Asjasthuvitatud ringkonnad ja asutused, eeskätt Eestimaa haigekassade liidu juhatus, peaks selle küsimuse raskete haigete ja vastavate märgukirjadega esinema vabariigi valitsuse ja teedeministeeriumi juu-res. Kuid kõige kiiremas korras, sest nii edasi kesta haigete transporteerimine ei või, kui meie üldse tahame haigete kannatusi vä-hendada ja takistada nakkushaiguste levimist. Ja siin teist arvamist ei võiks vist kellelgi olla.

Dr. O. Lepp. †

18. augustil 1930. a. suri Tallinnas vähja-tõppe 44. eluaastas ja sängitati maamulda 21. augustil tuntud silmahaiguste eriarst dr. Oskar Lepp, jättes leinama noore abikaasa, õe ja elatanud isa.

Kadunu sündis 27. okt. 1886. a. Rakveres raudtee velskeri pojana. Õppis Tallinna Nikolai gümnaasiumis, kust sunnitud oli lah-kuma revolutsioonaaastail poliitilistel põhjus-

tel. Jatkates õppimist Peterburi gümnaasiu-mis, kus teenis ülespidamist omale tundide andmisega, lõpetas gümnaasiumi kuld-aura-haga. Astus Peterburi sõjaarstiteaduse aka-deemia, mille lõpetas 1911. a. cum laude. Komandeeriti 1911. a. kui riigi stipendiaat Lõuna-Venemaale, teenis seal mitmetes sõja-väe osades sõjaväe-arstina. 1914.—1919. aastani oli ilmasõjas liikuva väljahaigemaja

ülemarstina. 1919.—1920. a. määrati Feodosia evakuatsiooni haigemaja ülemarstiks ja 1921. a. ka Feodosia linna evakuatsiooni ülemarstiks.

Okupeerus Nõukogude Venest kodumaale 1921. a. oktoobrikuul ja määrati teenistusse 1922. 1. veebr. sõjaministeeriumi varustusvalitsuse vanemaks arstiks. Samal ajal valiti ka posti-peavalitsuse usaldusarstiks. 1924. a. ülendati L. kolonelleitnandiks ja 1927. a. nimetati kaitseväeteenistuse peakomisjoni liikmeks.

Teenistuse eest oli dr. O. Lepp'al Püha Stanislause ordu aumärk mõõkade ja lindiga ning Püha Anna ordu aumärk, Eesti Punase Risti II järgu aumärk Eestile ülesnäidatud üldkasulikkude teenete eest.

Kadunu oli oma kutsealal tunnustatud kui arst sõna tõsisel mõttes, nii valitsuse asutuste poolt kui ka erapraktikas. Abitarvitajate vastu kadunu oli alati heatahtlik ja vastutulelik. Eriti oli armastatud kehvema rahvakähi poolt, kuna kadunu alati neile võimalikult vastu tulla katsus, ravides kehvemaid isegi tasuta. Mitte ainult oma erialal silmahaigustes, vaid ka teistel aladel oli ta oma nõu ja jõuga valmis aitamas. Andus oma kutsele rahulikult ja tähepanelikult haigete suhtes. Oma erialal kaitseväge haigla silmahaiguste jaoskonnas õnnestas tal teha sageli silmaoperatsioone, näidates sealjuures silmapaistvat löiketehnikat.

Oma vanu õpetajaid, raskesse majanduslisse seisukorda sattunud professorid ei unustanud L. millalgi, katsudes neid võimalust mööda toetada ja aidata.

Oles koormatud oma ametialal, jatkus Dr. Lepp'al aega veel seltskondlikuks tööks — Eestimaa Pimedatele Abiandmise Seltsi juhatusliikmena ja Tallinna Sadama Vaba-tahtl. Tuletõrjujate Ühingu arstina.

Eestimaa Haigekassade Liidu tervishoiu ja esimese abi loengute lektorina oli Dr. O. L. väga armastatud kuulajaskonna poolt oma populaarse ja arusaadava esinemise tõttu, samuti E. Punase Risti samariitlaste poolt.

Dr. O. Lepp. †

Inimesena oli Dr. L. alati sõbralik ja sümpaatne igatihe vastu, kellega kokku puutus.

Haigekassade ringkonnad mälestavad kadunut, kui head ja abivalmis arsti ja head inimest. J. O.

Haigekassade tegevusest. Kahekordne juubel Pärnu Ühishaigekassas.

A. Haavasalu.

24. juulil pühitses Pärnu Ühishaigekassa ja selle kauaaegne asjaajaja pr. K. Tamm oma 10-aastast tegevusjuubelit. Käsikäes on mõlemad juubilarid sammunud, on üksteise mure ja rõõmupäevigi jaganud — olgu siis mõlemil neil juubelpäevigi helgeks hetkeks keset halli päevadeahelikku!

24. juulil 1920. aastal peeti vanemate tege-laste algatusel ühishaigekassa asutamise koosolek, millest osavõttis ligikaudu 30 ettevõtte töölisi — volinikku. Sama aasta 12. sept. peeti juba korraline peakoosolek ja valiti juhatus, nimelt: Uhendrik, Soosar, Koks, Jänes ja Ostrov. Esimese tegevusaasta lõpul kuulus haigekassa alla 30 tööstusettevõtet ühes 816 kassaosalise ja 642 perekonna liik-mega. Rahaline läbikäik samal ajal ulatas 150.000 marga peale, millest tagavarakapita-likis suudeti jätta vaid 4.000 marga ümber. Aineliste võimaluste puudumisel oli vägagi karta, et kogu äsjaloodud ettevõtte rusudeks variseb, seda enam, et suur osa tööliiskonnast

just ise uuele ettevõttele umbusklikult ja loiult suhtusid. Kuid asja eesotsas seisjad ei kaotanud pead ega lasknud end juhtida kõr-valdmõjudest — ühiselt loodud oma ettevõtte pidi saama elujõuliseks, ja et ta selleks on saanud, võivad vist tänapäev tolaeagised kõhklejadki kinnitada. Nüüd, kus haigekassal seljataga esimene aastakümme, võime siin näha paljugi, mis tõendada aitavad, et ka tööliiskond ise suudab ja võib enda ja oma perekonna heakäikiguks midagi kordasaata. Siinjuures ei saa aga märkimata jätta, et selles suuresti kaasa on aidanud Pärnu Ühis-haigekassa juhtivjõudude hulgas valitsev üksmeel.

Ühishaigekassa ajalugu ei tunne suuri sisemisi vapustusi ega lahkkelisid, nagu need tavaliseks saanud mõnes teises haigekassas. Olgu see neile kiituseks, sest sellega võidab aina üldine hea käekäik! Aastate kestel kogutud tagavarad ja kassaosaliste järje-kindel juurekasv on võimalikuks teinud nii

mõndagi hädavajalikku ülesannet elluvia. Nii tehti möödunud aastal algust kassaliigete ravimisega ja käesoleval aastal suudeti avada oma hambaarstimisekabinett, mis kõigiti ajakohase sisseseadega ja milles on võimaldet täiesti tasuta igakülgne ja täielik hammaste ravi nii kassa liigetele, kui ka nende perekondadele.

Pärnu ühishaigekassa alla kuulub 200 tööstusettevõtet ümmarguselt 4.000 liikme ja

Töolistervishoid ja majandusminister Zimmerman.

Tallinna ühine haigekassa palus, et tema röntgenikabineti sisseseade tollimaksust vabastataks. Majandusminister Zimmerman, kelle võimkonda see kuulub, vastas eitavalt.

Tollist vabastatakse vabriku sisseseadeid, see tuleb tuluks töösturitele. Inimese tööjõu ravi-

Pärnu ühishaigekassa juhatus. (Vasakult teine: dr. K. Tamm.)

perekonnaliikmega. Praeguse juhatuse koosseisu kuuluvad: J. Remmert — esimees, T. Andrekson — abiesimees, J. Komisjon — kassapidaja, A. Reimann — kirjatoimetaja ja R. Köösel — ametita liige, suur osa neist kuulub juhatusse juba rida aastaid järgimööda.

Jätkugu ka tulevikus kõigil tegelasil, kel haigekassa edu südame lähedal, püsivat töötahet ja raugemata jõudu selles aatelises töös, eriti soovime seda juubilar pr. Tammele, kelle teeneid me siinkohal eriti hindame!

aparaadid jäetakse suure tollimaksu alla. Selle eest maksetakse tööliste palga arvel ja ajal, kus haigekassa isegi raskete sotsiaalolude tagajärjel kitsikuses ja rahalises puuduses on ja riik haigekassat toetama peaks.

Eks seegi iseloomusta majandusministri Zimmermani arusaamist sotsiaalküsimustest ja töolistervishoiust.

Sotsiaalkindlustusest välismail.

Streik kindlustusmaksude pärast Prantsusmaal.

Äsja lõppes Prantsuse tööstusraioonides streik, mis kestis kuid. Streiki põhjustas uus sotsiaalkindlustuse seadus, mille järgi töölised peavad tasuma kindlustusmaksu 4 protsenti palgast. Kuna viimastel aastatel küll elukallidus on tõusnud, palgad aga endiseks jäänud, siis nõudsid tööliste kutseühingud, et töösturid võtaksid kindlustusmaksu täiesti oma kanda, ilma et seda tööpalgast maha arvataks.

Töösturid vastasid eitavalt ja tegid omalt poolt ettepaneku: nad on nõus aasta lõpul

tasuma kindlustusmaksu tagasi neile töölistele, kes päevagi pole puudunud. Töölistele oli see ettepanek vastuvõetav. Algas streik tekstiil- ja metalltööstuses. Streigist võttis osa umbes 300.000 töolist, kolmeljandikku Põhja-Prantsusmaa tööstustöolistest. Osa tööstureid täitsid tööliste nõudmisi kohe ja suurendasid töötasu 4% võrra, teine osa täitis nõudmist alles pika streigi järele.

Streigi kordaminekuks aitasid kaasa kohalikud omavalitsused, mis sotsialistide käes. Nad korraldasid streikivatele töölistele odavaid söögimajasid, nende lastele varjupaike ja muid asutusi, et streikijate kannatust kergendada.

Sellest hoolimata, et valitsus koondas neisse streigikohtadesse sõjavägesid ja püüti provotseerida kokkupõrkeid, võitis siiski tööliste distsipliini ja ühistunne.

Ülem-Austria haigekassad raskes seisukorras.

Tööpuuduse ja raskete palgaolude tagajärjel on Ülem-Austria haigekassad sattunud väga raskesse ainelisesse seisukorda. Haigete arv on kehvaol päevil suurem kui harilikult, kuid sissetulekud väiksemad — ja see sööb tagavarad.

Vene sotsiaalkindlustuses

on praegu käimas ümberkorraldus, et teha seda odavamaks ja otstarbelisemaks. Soovitatakse muuseas järgmist: Toetuste väljamaksmist ettevõtetes ja postikaudu, rahalise ja statistilise arvepidamise kokkusurumist, asjaajamise lihtsustamist, paberitarvitamise vähendamist ja makulatuuri kasutamist, revisjonikomisjoni tegevuse elustamist, arstikontrolli parandamist ja odavamaks tegemist, koosolekute arvu vähendamist, kvalifitseeritud sotsiaalkindlustuse tegelaste arvu suurendamist, sotsiaalkindlustuse kohta kirjanduse levitamist jne.

Kas sotsiaalkindlustus või revolutsioon Ameerikas.

Süvenev majanduskriis P.-Ameerika Ühisriikides on sundinud töölistkonda esile nihutama sotsiaalkindlustuse küsimust. P.-Ameerika kutseühingute liidu esimees William

Green on ütelnud, et valitsusel tuleb valida kas tööpuuduse vastu kindlustamise või revolutsiooni vahel sel puhul, kui tööpuuduse teravus ei kao. Ühtlasi nõuab ta uute kutsete õpetamist töötuile, toetust vanadele ja ühiskondlikka töid.

Töötuid on P.-Ameerikas 9 miljoni.

Vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamine Schveitsis.

Suure enamusega võttis Schveitsi rahvanõukogu vastu vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamise seaduse. Kindlustuskulud kaetakse tubaka ja põletatud viina maksudest. Kindlustamisele kuulub terve rahvas ja see teostatakse kantonite kassades, kust maksetakse vanaduse pensioni 66 eluaastast peale nii meestele kui naistele 200 franki aastas, lesknaistele 50 eluaastast alates 150 fr. ja vaestelastele kuni 18 eluaastani 50 fr. aastas (50 fr. on umbes 37,000 Eesti senti).

Varemalt on Schveitsis sotsiaalseadustest nii mõnigi rahvahääletusel tagasi lükatud. Nüüd loodetakse, et seadus maksvusele pääseb.

Seni olid Schveitsis maksmas järgmised sotsiaalkindlustuse seadused: sunduslik õnnetuste vastu kindlustamine — 1911. a., sunduslik haiguste vastu ja emade kindlustamise seadus kahes kantonis 1914., kahes 1916. ja ühes 1920. a. Sunduslik invaliidsuse ja vanaduse vastu kindlustamine Glaruse kantonis, tööpuuduse vastu vabatahtlik kindlustamine 1924. a. ja sunduslik kindlustamine Glaruse kantonis 1925. a. alates.

Tööpuudus.

Tööpuuduse vastu kindlustamisest Austrias.

Võrreldes teiste riikide, ka Saksa ja Inglise, tööpuuduse vastu kindlustamise seadustega, on Austria oma üks paremaid. Toetus on siin suurem, samuti toetuse kestvus. Kvalifitseeritud tööliste keskmine tööpalk on umbes 50 shillingit nädalas. Tööpuuduse korral saab perekonnaga tööline toetust 18 shillingit, see on umbes 10 Eesti krooni nädalas.

Nüüd on Austria tagurline valitsus asunud sotsiaalkindlustuse ja eriti tööpuuduse vastu kindlustamise seaduse kärpimisele. Uue eelnõu järgi tehakse toetuse eeltingimuseks see, kui tööline on tööpuuduse läbi kaotanud elamiseks tarvilikud abinõud. Kui tal on juhuslik sissetulek, või mõni perekonnaliigetest töötab, kaotab toetuse õiguse. Nõutakse toetussajaajalt vaesuse tunnistust, see on — asetatakse nad samasugusesse seisukorda, nagu praegu on Eestis hoolekande seaduse alusel omavalitsustel toetuse saajad.

Seni sai Austria tööline tööpuuduse korral toetust, kui ta oli viimase 12 kuu jooksul töö-

tanud 20 nädalat ettevõttes, mis kuulus kindlustamise alla. Uue eelnõu järgi nõutakse töötamist kahe viimase aasta jooksul 52 nädalat. Neile töölistele, kes varem töötasid põllumajanduses, tõstetakse nädalate arv 80-ni. Noortöölistel alla 18 aasta saavad toetust vaid siis, kui nad vaesedlapsed või nende mõlemad vanemad tööta on. Neilt nõutakse 52-nädalalist töötamist enne kui toetuse õiguse omavad. Hooaja töölistel ei saa toetust, kui nende tööta oli hooajal sama suur kui tööstustevõtete töölistel aasta kestel. Kui hooajatööline aga vähem teenis, siis on tal siiski pikem ooteaeg: iga töökuu kohta üks nädal. Seni makseti tööpuuduse toetust 13 nädalat, seda aega võis pikendada 30 nädalani. Uue eelnõu järgi võib see ulatada ainult erakondsetel juhtudel üle 13 nädala — kuni 26 nädalani.

Eelnõu näeb ette ka sundtööd: töötatööline ei või loobuda töökohta vastuvõtmisest.

Raske tööpuudus Itaalias

põhjustab alalisi kokkupõrkeid valitsusvõimudega. Hoolimata fashistlikust diktatuurist,

korraldavad töötud meeleavaldusi valitsus-asutuste ees ja avalikkudel platsidel. Mõnel-pool on demonstratiivselt puruks rebitud Mus-solini pilte. Politsei ajab harilikult meele-avaldajad laiale, misjuures hulgaviisi neid vangistatakse ja kohtu alla antakse. Sageli on kokkupõrgetel ka haavatuid ja isegi sur-nuid. Tööpuudus ja rahva viletsus aga suu-reneb: vabrikuid suletakse järjest.

Tööpuuduse vastu kindlustamine Itaalias

olevat madalal järjel, kirjutab dr. Attilio Oblath ajakirjas „Internat. Rundschau der Arbeit“: Toetust maksetakse kõige enam 120 päeva eest.

Vaene Eesti tööline! Ta palk on mada-laim maailmas, tal pole ei vanaduse, ei inva-liidsuse vastu kindlustamist, ta surma korral peavad waesed lapsed minema kerjama, tal puudub üldine haiguskindlustus ja vigastus-tegi puhul jääb ta sageli pensionist ilma. Tööpuuduse puhul saab talle kindlustuse asemel osaks vaid mõnitamine.

Kuid rahvusvahelistes kuukirjades kirju-tatakse ja avaldatakse teateid Eesti olude kohta, nagu oleks need enam kui korras, otse ideaalsed.

Eesti töölisklassi esindajad võtavad iga aasta osa rahvusvahelistest töökonverentsi-dest, kuid tulemus — null.

Tööpuuduse toetust Schveitsi kind-lustuskassadele suurendati

Schveitsi valitsuse poolt. Suuremat toetust saavad pitsi-, uuri- ja ehitustöölise tööpuu-duse vastu kindlustamise kassad.

Raske tööpuudus Ungaris

sundis töölisi 1. septembril pealinnis, Buda-pestis, meeleavaldusele, millest osavõtjaid 250.000. Politsei ja sõjavägi tungis tööliste rongikäigule sõjariistudega kallale. Surma sai ligi 100, haavata umbes 500 inimest.

Saksamaal seisukord tööturul katastroofiline.

Töötuid oli registreeritud 31. juulil 2.765.000, 15. augustil aga 2.845.000, seega kahe nädala jooksul 80.000 enam. Berliinis üksi on juba 456.000 töötut.

Saksa tekstiil-, metall-, puu- ja teistes tööstustes kestab tööliste vallandamine edasi.

Töötatöölise arv Inglismaal

on viimastel nädalatel langenud, kuigi vähe. 18. augustil oli registreeritud töötuid 2.018.000, see on 32.780 vähem kui eelmisel nädalal. Osa ajutiselt vallandatud töölistest pääsesid uuesti tööle.

Austrias ligi 200.000 toetustsaaajat töötatöölise.

Augustikuu keskpaigas oli Austrias re-gistreeritud 156.407 töötatöölise, kes tööpuu-duse vastu kindlustamise seaduse alusel toe-tust said. 31. juulil oli neid 3.200 vähem.

Töökaitse.

Hiina töölised nõuavad töökaitset ja sotsiaalkindlustust.

Nagu India, Lõuna-Aafrika, nii ka Hiina töölised on seni olnud orjadeks maailma röö-vikutele, kapitalistidele, kes neis riikides oma maade sõjalaevastikkude ja sõjavägede abil jultunult rahvast riisuvad. Kuid ka nende maade rahvad ja töölised ärkavad. Nii on Hiina töölised asunud võitlusesse töökaitse ja sotsiaalkindlustuse eest. Nad nõuavad 8-tun-nilist tööpäeva täiskasvanutele ja 6-tunnilist alaalistele, palga alammäärasid, naiste vabas-

tamist 8 nädalaks peale sünnitamist, sotsiaal-kindlustust tööpuuduse, haiguse jne. puhuks.

Tööpäeva lühendamise eest

võitlust jätkata otsustas metallitöölise liidu kongress, mis äsja ärareeti Kopenhagenis. Töösturid on teostanud ja teostavad „ratsio-naliseerimist“, kuid püüavad seda teha sel teel, et pikendavad tööpäeva ja jätavad töö-palgad endiseks, selleasemel, et sisseseadeid täiendada. Igas riigis on töölistel kibe võitlus tööpalkade kõrgendamise eest, või jälle selle vähendamise vastu.

Mitmesugused teated.

Inimese eluea pikkus ei ulata üle 110 aasta.

Ajalehed toovad teateid üliivanadest inimestest. Neist kuulub sagedamini Albaaniast, Hiinast, Bulgaariast, Türgimaalt, kuigi neis riikides elutingimused on alati inimesi enneaegselt hauda viinud. Leiduvat 120-, 130-

ja 150-aastaseid inimesi! Nüüd kuulutavad Euroopa ajalehed 18-aastaste „iluduskuningannade“ kõrval ka vanemast türklasest, kelle nimi Saro Ago, ja kes 160 aastat vana. Kirju-tatakse, mis ta sööb, joob, kuidas elanud — vaene arvustusvõimetu lugeja muudkui usku-gu.

Heidelbergi ülikooli prof. Pütter, kes inimese eluiga uurinud, ütleb, et neid ajalehtede teateid tuleb lugeda umbusklikult. Statistilised andmed näitavad, kuipalju on 95-aastaseid inimesi vähem kui 94, kuipalju 94-aastaseid vähem kui 93-aastaseid jne. Mida kõrgem vanadus, seda suurem surma võimalus.

Teatud piiril pole enam eluvõimalusi.

Prof. Pütteri arvestusel võib 107-aastane inimene olla ainult kord 225 aasta jooksul, 108-aastane inimene 2300 aasta jooksul. 110 aastat on kõrgemaks eluea piirik.

Et tõestada vanadusmäära, selleks on tarvis kirikuraamatuid ja ristimise tunnistusi. Sageli, iseäranis Balkani riikides ja Hiinas, kust need ülivana inimesed suurelt jaolt pärit, polnud 100 aastat tagasi korrapärast sündimiste registreerimist. Paljudes kohtades on see tänapäevgi veel puudulik. Ei saa siis ka dokumentidega tõendada, et ülivana inimene sündis Napoleoni päevil. Kus nende vanadust dokumentide varal uuritud, seal on

ikka selgunud, et vanad inimesed armastavad omale eluaastaid juurelisada. Nii Baieris teatasid viimasel rahvalugemisel 27 inimest, et nad üle 100 aasta vanad. Dokumentide vaatlusel selgus, et neist ainult ühel naisel oli eluaastaid üle 100, teistel ei ulatanud iga üle 90 aasta.

Seni pole veel kordagi suudetud tõendada, et inimene elab üle 110 aasta.

Küll vistist New-Yorgi türklane Saro Agogi 160 aasta asemel veel peab mõnigi aasta elama enne kui esimene 100 täis saab.

Inimene loomana.

Maalikunstnikul Moriz von Schwindil on pilt, kus ta kujutab inimest aastate järgi loomana. Mees on: 10-aastaselt — vasikas, 20 a. — hirv, 30 a. — sõnn, 40 a. — lõvi, 50 a. — rebane, 60 a. koer, 70 a. — hüüane, 80 a. — ilves, 90 a. — eesel, 100 a. härjapealuu.

Kunstnik on arvestanud nende loomade omadustega.

Parem masinakirjutaja Olga Fischer sai mailmameistri nime. Ta õpetab omale järeltulijat juba noorest east. Sest just harjumus ja vilumus on kutse omandamisel väga tähtis.

Küsimused ja vastused.

Neeruhaigusest.

Küsimine: Pöen arsti ütelse järgi pikaldast neeruhaigust, see on juba ligemale paar aastat kestnud, olen kogu see aeg rohtusid tarvitanud, ja arsti juhatause järele toiminud, kuid see pole suurt aidanud. Jalgade paistetused alanes, ja oli peaaegu kadunud, kuid

nüüd hakkas uuesti paistetama, ehk küll ühtemoodi olen söönud ja hoidnud. Puls on kiire, harilikult 70—80 lööki minutis, harva kui 60 lööki minutis teeb, siis on ka veel vahest vaevalt tuntav, seljas on tume häda.

Toiduks olen tarvitanud piimatoite, aia vilja, rukkileiba, toidud on kõik magedad.

Kehalist tööd pole ma teinud, mõnda kerget tööd olen teinud, sellepärast, et pole võimalik ära elada ilma tööta.

Palun, kas võiksite juhtnööre anda, kuidas ja mismoodi oleks võimalik seda haigust välja arstida, või kas on see haigus veel üldse arstitav, sellepärast et väga kauaks on jäänud?

A. P.
Vastus: Neeruhaiguse vorme on palju, nii siis ei saa ka öelda, missuguse neeruhaiguse kujuga on Teie juures tegemist. Neeruhaiguse üksikrühpeid differentseerimiseks on alati tarvis teada:

1) Teie vanadus, 2) täpne kuse analüüs, 3) vererõhumise kõrgus, 4) kui sagedane on kusetung ja kui suur ööpäeva kohta kusekvantum — hulk. Teie kirjas aga puuduvad kõik need nõuetavad andmed.

Teie kaebate küll jalgade tursumise üle, mis oli kord kadunud ja nüüd jälle kordub. Sarnast jalgade paistetust ei saa aga alati mitte kirjutada neerupõletiku arvele, kuna ka südame rikked samasuguseid jalapaistetusi esile kutsuvad ja veel tihedamini kui neerud. Nii siis tuleb Teil lasta ka süda arstil läbi vaadata. Toitude suhtes olete õiglaselt talitanud, nii et siin palju juurelisada ei saa. Nii siis on Teile raske anda juhtnööre nende minimaalsete andmete põhjal, mis omas kirjas ette toote ja ka öelda, kas on Teie haigus väljaarstitav. Haiguse kindlaks tegemiseks ja edaspidise haiguse käigu ja ravi suhtes tuleb Teil isiklikult pöörata sisehaiguste eriarsti poole ehk soovitamam haigemajja.

Dr. Aug. Veltmann.

Kuidas nimetada volinikkude koosolekut?

Tööstusliku töö seaduse järgi valitsevad haigekassat „obtsheje sobranije“, kes koosneb

kassaosaliste volinikkudest ja „jeja prawlenie“ valitud obtsheje sobraniije poolt.

Protokollides tõlgitakse obtsheje sobraniije mitmet moodi, nii näiteks: peakoosolek, üldkoosolek, aastakoosolek, aasta peakoosolek, aasta üldkoosolek jne.

Kuidas volinikkude koosolekut nimetada, selle kohta peaksid asjaajajad oma nõupidamisel ühisele otsusele tulema.

Meie arvates on kõige õigem: *üldkoosolek*. Veel lihtsam oleks „volinikkude koosolek“, kuid niikaua, kui Vene keeles on „obtsheje sobraniije“, ei oleks see täpne tõlge.

On tarvitatud ka „peakoosolek“, kuid „üldkoosolek“ on siiski õigem.

Üldkoosolekuid võiks siis liigitada: 1) aasta üldkoosolek ja 2) erakorraline üldkoosolek.

Soovitav, kui protokollides neid nimetusi ühtlaselt käsitataks.

Kas on palgaraamatu andmine tööliste sunduslik?

Tööst. tööseaduse järgi on see sunduslik. § 95 ütleb: Igale töölistele tuleb hiljemalt seitsmendamal päeval, ettevõttesse tööle laskmisest arvates, välja anda palgaraamat kinnitatud kava järgi. Palgaraamat antakse maksuta (§ 97). Mis palgaraamatusse tuleb tähendada, on § 98. loetletud. § 99 järgi antakse ettevõtte kontorisse tarvilikkude sissekannete jaoks esitatud palgaraamat töölistele tagasi hiljemalt nädala jooksul, arvates tema esitamise päevast. Raamatu kontorisse esitamise aeg märgitakse töölistele väljaantava kontramargi peale.

Ettevõtte juhataja ei saa seaduserikkumist sellega vabandada, et palgaraamatud hoitakse ettevõtte kontorist tööliste eneste soovil.

Eestimaa Haigekassade Liit

korraldab laupäeval, 20. sept. ja pühapäeval, 21. sept. 1930. a. E. T. Keskliidu ruumes, Väike Pärnu maantee 31—III korral, Tallinnas,

haigekassa tegelaste nõupidamine.

Algus laupäeval, 20. septembril kell 10 e. l.

Arutusele tulevad küsimused:

1. Avamine ja nõupidamise juhatuse ning sekretariaadi valimine.
2. Vaja on sotsiaalkindlustuse tegelasi. Refer. *A. Tammemägi*.
3. Perekonnaliikmete toetuse küsimus. Refer. *L. Johanson*.
4. Haigekassa asjaajamise ja arvepidamisega seotud küsimused. Referendid: *K. Lukk* ja *V. Luksepp*.
5. Haigekassade statistika. Refer. *R. Sõrmus*.
6. Haigekassade arhiivi korraldamine. Refer. *A. Veldenbaum*.
7. Juriidilise abi korraldus haigekassades. Refer. *J. Klesment*.
8. Puudusi meie haiguskindlustuse seaduses. Refer. *L. Johanson*.
9. Tööinspektorite õigused ja kohustused haigekassadesse puutuvais küsimusis. Refer. *J. Põllupüü*.
10. Haiguskindlustuse vastaste püüded ja nende võitlusvõtted. Refer. *K. Lukk*.
11. Haigekassa revisjonikomisjoni ülesanded. Refer. *H. Roose*.
12. Mitmesugused läbirääkimised.

E. H. Liidu juhatus.

Tegev toimetaja *L. Johanson*, kaastoimetaja *Aug. Gustavson*.

Vastutav toimetaja: *Juhan Ode*.

Väljaandja: *Eestimaa Haigekassade Liit*.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. nr. 31.